

William Shakespeare drámái

821. 111-2

Shakespeare
Romeo és Júlia

Magyar Rádió és Televízió

Európa Könyvkiadó

Romeo and Juliet

Fordította
Mészöly Dezső

Az utószót
Geher István
írta

RASHODOVANO

GRADSKA BIBLIOTEKA
VÁROSI KÖNYVTÁR
inv. br.: 437723/10
I. sz.
SUBOTICA

POZAJMNO ODELJENJE
Inv. br. 40572
KOLCSONZO OSZTALY

SZEMÉLYEK

ESCALUS, Verona hercege
PÁRIS, ifjú gróf, a herceg rokona
MONTAGUE | két egymással vetélkedő család feje
CAPULET
ÖREG CAPULET, egy rokon
ROMEO, Montague fia
MERCUTIO, a herceg rokona, Romeo barátja
BENVOLIO, Montague unokaöccse, Romeo barátja
TYBALT, Capulettné unokaöccse
LŐRINC BARÁT, ferencrendi szerzetes
JÁNOS BARÁT, ferencrendi szerzetes
BALTAZÁR, Romeo legénye
SÁMSON | a Capulet ház szolgálói
GERGELY
ÁBRAHÁM, a Montague ház szolgálója
PÉTER, Júlia dajkájának szolgálója
PATIKÁRIUS
ELSŐ ZENÉSZ
MÁSODIK ZENÉSZ
HARMADIK ZENÉSZ
PÁRIS APRÓDJA
MÁSİK APRÓD
MONTAGUE-NÉ
CAPULETNÉ
JÚLIA, Capuleték leánya
JÚLIA DAJKÁJA
Polgárok, szolgák, rokonok

*Szín: Verona, az ötödik felvonás első színeben
Mantova*

Prológus

A szép Veróna tárul itt elénk,
Hol két jeles család vetélkedett.
Ős gyűlölségük új csatákon ég,
És polgár-vér szennyez polgár-kezet.
Vad vérükből egy baljós pár fakadt:
Gonosz csillagzatok szülöttei.
E két szerelmes sírja lesz a hant,
Mely a csaták vasát elföldeli.
Szerelmük eljegyezte a halál,
Mert szüleikben lángol a harag
S le nem lohad, míg el nem vész a pár –
Erről regél e kétórás darab.
Néző, kérünk, hibákra most ne nézz!
Így lesz az is, mi csonka még: egész.

Első felvonás

I. szín

Tér Veronában.

Sámson és Gergely, a Capulet ház fegyveresei jönnek

SÁMSON

Kardot rántanak? Ezt nem nyeljük le szó nélkül!

GERGELY

Nem is vagyunk kardnyelők.

SÁMSON

Bolond beszéd! Azt mondom, hogy elhúzom a nótájukat.

GERGELY

Te húzod a nótájukat – ők meg fütyülnek rá.

SÁMSON

A Montague-kutyák! Csak ugassanak: fűbe harapnak még!

GERGELY

Amelyik kutya ugat, az nem harap.

SÁMSON

Belém nem is, de fűbe igen. Ha csak egyet meglátok közülük, úgy fölindulok, hogy...

GERGELY

Megállj! Ne indulj te se föl, se le. Aki indul: odébbáll; aki vitéz: helytáll.

SÁMSON

De ha egyszer én fölindulok, helytállok! Falhoz szorítom a Montague-k egész háza népét!

GERGELY

Kivált az asszonyokat – amilyen nagy legény vagy.

SÁMSON

Az is legénynek való munka: asszonyt falhoz szorítani. Ha már a férfinép beadta a derekát, következik a fehérnép dereka.

GERGELY

A fegyveres nép ellen harcolunk mi, hé!

SÁMSON

Bánom is én! Nem ismerek irgalmat. Ha a legényeknek fejét vettem: veszítsék el fejüket a lányok is!

GERGELY

Fejüket vagy pártájukat?

SÁMSON

Előbb az egyiket, aztán a másikat. Majd kárpótolom őket tehetségem szerint.

GERGELY

Csak aztán ne keveselljék a kárpótlást.

SÁMSON

Ilyen marha erős embertől, mint én-e?

GERGELY

Marha erős az ökör is, mégse kell a tehénnek. – Elő a békanyúzó! Ott jön két Montague-cseléd.

Jön Ábrahám és Baltazár

SÁMSON

Ehol a meztelen pengém! Te támadj szembe, én meg tört vetek.

GERGELY

A tört is elveted, úgy szaladsz – mi?!

SÁMSON

Ne féltés te engem!

GERGELY

Csak attól félek, te félted magad!

SÁMSON

Kezdjék csak ők: hadd legyen a törvény mi-mellettünk.

GERGELY

Én rájuk vicsorítom a képem: értsék, ahogy akarják.

SÁMSON

Értsék, ahogy merik! Én meg fűgét mutatok: szégyelljék magukat, ha tűrik!

ÁBRAHÁM

Nekünk mutatsz fűgét, he?

SÁMSON

Hát – fűgét, azt mutatok.

ÁBRAHÁM

Nekünk mutatsz fűgét?

SÁMSON

Mimellettünk lesz a törvény, ha ráhagyom?

GERGELY

Nem a'!

SÁMSON

Nem nektek mutatok fűgét – csak úgy fűgét mutatok.

GERGELY

Tán verekedhetnél?

ÁBRAHÁM

Hogy verekedhetném? Azt nem.

SÁMSON

Mert ha verekedhetnél: állok elébe! Van olyan úr az én gazdám, mint a tiétek!

ÁBRAHÁM

Nem is különb!

SÁMSON
Jól van, no.

Jön Benvolio

GERGELY
Mondd, hogy „különb”; ahol jön urunk valamelyik atyjafia!

SÁMSON
Különb az, bizony!

ABRAHÁM
Hazugság!

SÁMSON
Kardot elő, aki férfi! – Gergely, *most* lássuk azt a mestervágást!

Vívnak

BENVOLIO
Félre, bolondok!
Kardot hüvelybe! Mind megvesztetek?
(*Leüti kardjukat*)

Jön Tybalt

TYBALT
Mit támadsz karddal nyúlszivű pulyákra?
Fordulj meg és nézz szembe a halállal!

BENVOLIO
Én békét szerzek. Tedd el azt a kardot,
Vagy segíts őket szétválasztani.

TYBALT
Kivont szablyával *békét* prédikálsz?

Pokolra béke s minden Montague!
Pojáca, véd magad!

Vívnek. Polgárok furkósbotokkal, bárdokkal jönnek

ELSŐ POLGÁR
Buzogányt, bunkót, bárdot! Üsd, ne sajnáld!
Vesszen Capulet! Vesszen Montague!

Jön Capulet reggeli köpenyben, s véle Capuletné

CAPULET
Mi láрма ez? – Hozzátok hosszú kardom!

CAPULETNÉ
Mankót inkább! Mit kezdenél a karddal?

CAPULET
Kardom, ha mondom! Lám, vén Montague
Vasát forgatva hadonász felém!

Jön Montague és Montague-né

MONTAGUE
Bitang Capulet! – Elég volt: eressz!

MONTAGUE-NÉ
Egy tapodtat se! Még hogy törbe ess!

Escalus herceg kíséretével jön

HERCEG
Veszett jobbágyok! Pártos zendülők!
Szomszédi vér fertőzi kardotok?! –
Halljátok? – Emberek! – Vadállatok!
Talán a vak harag futótüzét

Erek bibor patakja oltsa el?
Kínpadra azt, ki földre nem veti
Véres kezéből vérengző vasát,
S nem hajt fejet haragra gyúlt urának!
Nektek szólok, Capulet s Montague!
Szikrányi szókból fellobbant csatátok
Utcáinkat *harmadszor* dúlja fel!
Harmadszor dobják már le díszruhájuk
Az ősz polgárok, vén fegyvert ragadva,
Hogy békességtől rozsdamart vasukkal
Letörjék ezt a rozsdamart viszályt.
Ha csak még egyszer összezsapni mertek,
A rendbontásért fejetek fizet!
Ez egyszer még mindenki elmehet.
De, Capulet, te jöjj velünk azonnal!
S te, Montague, jelenj meg délután
Ős székházunkban a tanács előtt:
Ott hálod meg, mit döntöttünk ügyedben.
El mind! Ki itt marad: halál fia!

*Mind el, kivéve Montague-t, Montague-nét
és Benvoliót*

MONTAGUE

Ki lobbantotta lángra ősi harcunk?
Beszélj, öcsém: te láttad kezdetétől!

BENVOLIO

Mikor megjöttem, vívtak már javában
Cselédjeid az ő cselédjeikkel.
Kardot húztam, hogy szétugrasszam őket
Ekkor tört rám a felbőszült Tybalt:
Vasát forgatva szórta szitkait
És szabta-vágta körben a szelet

De az, sértetlen, csak füttyült reá...
Vívtunk egymással vágást osztva, kapva;
Jobbról-balról mind többen harcra keltek –
Mig végre szét nem választott a herceg.

MONTAGUE-NÉ

És hol van Romeo? Nem láttad őt?
De örülök, hogy nem volt itt előbb!

BENVOLIO

Egy órával korábban, mint a szent nap
Keletnek arany ablakán kinézett,
Kószálni űzött nyugtalan szívem.
A város túlsó végében, nyugatra,
A szikamórligetnek útain
Láttam bolyongni hajnalban fiad.
Felé mentem; de ő meglátva engem
A sátoros fák sűrűjébe surrant.
Megértettem: magam szerint ítéltem,
Ki arra vágytam, hogy lélek se lásson,
Mert önnön lelkem épp elég teher volt.
Kerültem hát, ki engem elkerült:
Vágyam követtem – s nem követtem őt.

MONTAGUE

Gyakorta látják arra hajnalonta,
Hulló könnyekkel harmatot sűrítve,
Sóhaj-felhőkkel felleget nevelve;
Hanem mihelyt a termő csóku nap
Amott keletre, Auróra ágyán
Lebbenti szét a barna kárpitot:
Loppal megtér az én csüggedt fiam
S szobája mélyén elvonulva ül:
Függönyt behúзва, nap fényét kizárva
Saját kedvére éjszakát teremt.

E bús szeszélynek rossz lesz még a vége,
Ha bölcs tanáccsal nem vágunk elébe.

BENVOLIO

S te, jó bátyám, sejtet, miért e bánat?

MONTAGUE

Nem sejttem, s tőle meg nem tudhatom.

BENVOLIO

Megpróbáltad már vallomásra bírni?

MONTAGUE

Próbáltam én is, sok barátja is;
De *egy* bizalmas társa van csupán:
A szíve; és az híven őrzi titkát,
Az oly szemérmesen zárkózik el,
Akár a titkos féreg rágta bimbó,
Míg gyenge szirma nem bomlik virággá,
S fel nem kínálja szépségét a napnak.
Csak megtudnám, milyen baj rág a lelkén –
Az nem lehet, hogy írját meg ne lelném!

Jön Romeo

BENVOLIO

Ott jön! Most menjetek, kérlek nagyon.
Ha addig élek is, kivallatom!

MONTAGUE

Ohajtanám, öcsém, hogy úgy legyen!
Hagyjuk magukra őket, kedvesem.

Montague és Montague-né el

BENVOLIO

Jó reggelt, öcsém!

ROMEO

Hát még tart a reggel?

BENVOLIO

Most múlt kilenc.

ROMEO

Bús nap hosszúra nyúlik.

Apám volt az, ki oly sietve ment el?

BENVOLIO

Ő volt. – S mi nyújtja napját Romeónak?

ROMEO

Az, hogy nincs, ami rövidítené.

BENVOLIO

Szerelem?

ROMEO

Vége...

BENVOLIO

Vége? Nem szeretsz?

ROMEO

Mindennek vége, mert Ő nem szeret.

BENVOLIO

Ó, hogy az angyalarcu Ámor-isten
Csak szemre nyájas: érző szíve nincsen!

ROMEO

Jaj, hogy hiába van kendő szemén,
Szíven talál akárkit könnyedén!
– Ma hol ebédelünk? – Szegény fejem...
– Mi volt e harc itt? – Hagyd, ugyis tudom...
– Mily vad a gyűlölet – s a szerelem!
Vad szerelem! Szerelmes gyűlölet!
Ó, semmiből fogantatott valóság!
Ó, terhes semmi! Ó, komor bohóság!
Ó, szépségek förtelmes káosza!
Ólmos pehely, fagyos láng, tiszta füst,
Virrasztó álom, sorvasztó öröm:
Ilyen szerelmem! – s épp ezt gyűlölöm!
Nem is nevetsz?

BENVOLIO

Nem, testvér, könnyezem.

ROMEO

De min, jó lélek?

BENVOLIO Jó lelked sebén.

ROMEO

Lám, féktelen szeretsz, akárcsak én!
A szenvedéstől szívem oly nehéz lett,
S te könnyeiddel kínjaim tetézed,
Ha így szeretsz... Miért e fájdalom?
Csak eggyel több lesz tenger bánatom.
A szerelem csak füst és könnyü pára.
Ha boldogul: a szem parányi lángja.
Ha nincs remény: a könnyek tengere.
Tovább folytassam? Jámbor örület.
Pusztító méreg s gyógyító kenet...
Isten megáldjon!

BENVOLIO Hadd megyek veled!
Mebántasz, hogyha meg nem engeded!

ROMEO

Én már elvesztem. Aki erre járt,
Nem Romeo – ne is kutasd nyomát!

BENVOLIO

Igaz lelkedre mondd meg: kit szeretsz?

ROMEO

Mit síránkozzam!

BENVOLIO Síránkozni nem kell.

Igaz lelkedre mondd meg, hogy ki az.

ROMEO

Azt gyóntatják így, aki félhalott.
Mért emlékeztetsz rá, hogy az vagyok?
Nos, hogy ki az? Meggyónom: egy leány.

BENVOLIO

Mindjárt sejtettem – szinte eltaláltam.

ROMEO

Jó céllövő vagy! S tudd meg: szép leány.

BENVOLIO

A szép céltáblát könnyebb eltalálni.

ROMEO

Ezt nem talátdad el! Mert ő kiállja
Ámor nyílzáporát, akár Diána.
A játszi vessző meg nem sértheti,
Mert tisztasága talpig vértel.
Hiába forró bókók ostroma;
Büvös szemek csillámló fegyvere;
Szent szüzeket megszedítő arany...
Oly gazdag ő! szépsége kincset ér.
Mégis szegény, mert kincse földbe tér.

BENVOLIO

Hát szüzességét őrzi mindhalálig?

ROMEO

Ilyen fukar – s ezért lesz kára váltig.
Ha szépségét ilyen szigorral óvja,
Szép életének nem lesz folytatója.
S ha már ily szép, ily bölcs, ily tiszta, szűzi:
Mért kínom árán kíván üdvözülni?
Az ő szüz-esküje: az én halálom;
Egy élőhalott szól hozzád, barátom.

BENVOLIO

Tanulj feledni: ne gondoldj reá!

ROMEO

Taníts meg élni gondolattalan!

BENVOLIO

Ne kösd be két szemed: tekints körül!
Van szép lány bőven!

ROMEO

Nékem mindahány
Az Ő tündöklő szépségét idézi.

Az éj-szin álarc szép hölgyek szemén
A hó-szin arc káprázatával izgat.
Ki egykor látott s vakság verte meg,
Holtig siratja vesztett édenét.
Mutasd a legszebb lányt: csak arra jó,
Hogy szép arcában olvashassak arról,
Ki milliószor szebb még nála is!
Isten veled: hiába jó tanácsod.

BENVOLIO

Pusztuljak el, ha jobbat nem találok!

Mindketten el

2. szín

Utca. Jön Capulet, Páris és egy szolga.

CAPULET

Az ítélet szól éppúgy Montague-ra,
Mint jómagamra. Nem lesz tán nehéz
Vén napjainkra békében maradnunk.

PÁRIS

Mindkettőtök köztiszteletben áll: –
Mily kár, hogy annyit gyűlölködtetek!
– De kérésemre mit felelsz, uram?

CAPULET

Csak azt, amit megmondtam már előbb.
Leányom csak most lép a nagyvilágba:
Tizennégy év alig szállt el felette.
Hadd hulljon el még két tavasz virága,
Míg azt mondjuk: megért a mátkaságra.

PÁRIS

Az ő korában mások már anyák.

CAPULET

Korán hervad korán nyitó virág. –
Föld nyelte el minden reményemet:
Most minden földem Júliára vár.
De jól van, Páris, végy erőt szívéen:
Elsősorban leányom dönt, nem én.
Ha ő kimondja néked az *igent*:
Jóváhagyom: legyen döntése szent.
Ma ősz szokás szerint bált rendezünk,
S ahány vendég lesz, mind jó emberünk;
Ha eljönél, te lennél ott minálunk
Legszívesebben látott jó barátunk.

Meglásd, házunknál hogy ragyog ma éjjel
Sok földön járó csillag égi fénnel!
Ha lompos télnék nyalka április
Sarkára hág – felérez lelked is...
Ily édes sajtós kél szivedben éppen
Bimbózó lányok ringó erdejében,
A táncteremben... Nézz ott jól körül,
S a legkülönbet válaszd mind közül!
Számottevő szépségek közt a bálon
Egy szám csupán sok közt az én leányom.
Nos, jöjj velem! – Fickó! fuss szerteszét
A városban, s akiknek itt nevét
Felírva látod, hívd meg mind sietve:
Örömmel látott vendégek ma este.

Capulet és Páris el

SZOLGA

Látni éppen látom, ami meg van írva... De hát az is meg van írva: szabó, maradj a kaptafánál – varga, az ollónál – halász, az ecsetnél – festő, a hálónál – ...Én meg fussak, találjam meg, aki ide van írva? – mikor azt se találok ki: mi van ide írva? Írástudó ember után kéne nézni... Ahel, ni, ezek kapóra jönnek!

Jön Benvolio és Romeo

BENVOLIO

Eh, régi láng elsápad új tüzekből!
A régi kint az új kín űzi el.
Ha táncba szédülsz, visszájára perdülj!
Ha kutya mart meg, gyógyítsd szőrivel!

Ha új méreggel éteted szived:
Jó ellenmérge lesz a régeinek.

ROMEO

Javallom még az útilaput is.

BENVOLIO

Mire, barátom?

ROMEO

Lábadra, ha eltört.

BENVOLIO

De, Romeo! Megőrültél?

ROMEO

Nem, csak bilincsből vagyok, mint az őrült...

Étlen-szomjan, börtönfenékre vetve,

Kínpadra vonva... – Jó estét, fiú!

SZOLGA

Jó estét, úrfi. Olvasáshoz ért-e?

ROMEO

Vesztett sorsomból átkot olvasok ki.

SZOLGA

Azt tetszik tudni tán könyv nélkül is.

De írást tud-e olvasni az úr?

ROMEO

Ha a betűt s a nyelvet ismerem.

SZOLGA

Felelni – azt tud. – Isten áldja meg!

ROMEO

Megállj, fiú! Olvasni is tudok. (*Olvas*)

„Signor Martino feleségével és leányaival,
Anselmo gróf szépséges húgaival; özvegy
Vitruvióné úrasszony; Signor Placentio kedves unokahúgaival; Mercutio és testvére, Valentino. Capulet nagybátyám feleségével és leányaival; szép unokahúgom, Rozália; Livia;

Signor Valentino és unokaöccse, Tybalt; Lucio és a nyájas Heléna...”

Szép társaság. Hová hivod meg őket?

SZOLGA

Fel.

ROMEO

Hova fel?

SZOLGA

A mi házukba. Vacsorára.

ROMEO

Kinek a házába?

SZOLGA

A gazdáméba.

ROMEO

Ezt kérdezhettem volna legelőször... Hát ki a gazdád?

SZOLGA

Megmondom én kérdezés nélkül is. Az én gazdám a hatalmas, dúsgazdag Capulet úr. Ha kegyelmetek nem a Montague házból valók, csak jöjjenek szinte: köppintsenek be egy kupa bort nálunk. No, Isten tartsa kegyelmetek.
(El)

BENVOLIO

A Capulet ház ősi ünnepén
Ott lesz szerelméd, szép Rozália,
Veróna sok tündöklő gyöngye közt.
Menjünk közéjük: hadd mutassak ott
Egy-két leányt: jól nézd meg arcukat –
S varjúnak látod majd szép hattyudat.

ROMEO

Ha két szemem ily vétket elkövet,
Minden csepp könny égesse, mint a máglya;

Eméssze tűz a két eretneket,
Kit meg nem fojtott könnyek óceánja!
Szebbet, mint ő?!... Hisz meddig a nap
ellát –

Örök szemével sem találja párját!

BENVOLIO

Nincs szebb – mert nincs mellette senki sem:
Mindkét szemedben ő van mérlegen.
Jobban használd e kristály-mérleget:
Más széppel is mérd össze szépedet!
Nézz szét a bálban – és ha jól figyelsz:
Ki még ma angyal, holnap senki lesz.

ROMEO

Hát elmegyek! De nem másért teszem:
Csak rajta csüngjön ott is két szemem!

Mindketten el

3. színp

*Szoba Capuleték házában.
Jön Capuletné és a dajka*

CAPULETNÉ

Ej, dajka, hol a lányom? – Hívd elő!

DAJKA

Már hívtam – oly igaz, amint igaz, hogy
Szűz voltam tizenkét éves koromban!
– Hej, báránykám! Bogárkám! – Istenem,
Hol is van? – Júlia!

Júlia jön

JÚLIA

Mi az? Ki hív?

DAJKA

Anyádasszony.

JÚLIA

Tessék, anyám: parancsolj!

CAPULETNÉ

Nos, arról van szó... Hagyj magunkra,
dajka!

Ez most bizalmas... Nem! Jöjj vissza mégis!
Most jut eszembe, jobb lesz hallanod.
Te is tudod, hogy lányom nem gyerek már.

DAJKA

Órára megmondom korát, ha tetszik.

CAPULETNÉ

Még nincs tizennégy.

DAJKA

Nincs ám; esküszöm

A tizennégy fogamra! Haj, bizony

Az is kihullott – jó, ha négy maradt...
Hány nap van még Vasas Szent Péterig?

CAPULETNÉ

Két hét – vagy még több?

DAJKA

Mindegy,
asszonyom:

Azon az este lesz éppen tizennégy.
Zsuzsókám is – Krisztus nyugossa lelkét! –
Épp annyi lenne most... Elvette Isten,
Nem érdemeltem meg... No, szó, mi szó:
Vasas Szent Péter napján lesz tizennégy.
Esküdni mernék! Nem csal a fejem!
Tizennégy éve volt földindulás:
S én éppen aznap választottam el –
Az ám! örömmel kentem meg csecsem –
A galambdúcnál ültünk a napon –
Az úrral éppen Mantovába jártak –
Csak jó fejem van nekem! – szó, mi szó:
Amint megérezte a nyelvvel
A kis bolond az ürmöt – hű, dühös lett!
Azt látták volna: hogy pofozta mellyem!
Egyszer csak – reccs! – a galambdúc... Biz'
isten,

Nem kellett biztatás: futottam onnét!
No, hát ennek tizennégy éve éppen.
Akkor már járt is, sőt – a szent keresztre! –
Úgy billegősen már futkározott...
Előző nap volt, hogy fejit bevágta,
Szegény uram meg kapta ölbe mindjárt –
Nagy tréfamester volt – Isten nyugossa –
„Ne ríjj, kislány! – aszondja – orra buktál?
Ha több eszed lesz, buksz te még hanyatt is! –
Igaz, Julkó?!” – a kis huncutja meg

Rögvest elhallgat s rábólint: „Aha.”
No lám, a tréfa most komolyra fordul!
Ha ezer évig élek, sem felejtem...
„Igaz, Julkó?” – aszondja az uram –
A kis huncut meg bólint rá: „Aha.”

CAPULETNÉ

Elég legyen már: hallgass végre el!

DAJKA

Jó, csak nevetés nélkül meg nem állom –
Ma is látom, hogy bólintott: „Aha.”
Pedig olyan púp nőtt a homlokán
– Lelkemre –, mint egy jó kokashere!
Komisz dolog! Sírt is keservesen;
De az uram fölkapta: „Orra buktál?”
Majd buksz hanyatt is: nagy leány korodban
– Igaz, Julkó?” – s Julkó csitult: „Aha.”

JÚLIA

Csitulj te is, nagyon kérlek, dada.

DAJKA

Csitt, szám, ne szólj! – Isten tartson,
bogarékám!
Sosem szoptattam nálad szebb babát.
Csak azt megérjem még, hogy férjhez is
mégy:

Mást nem kívánok!

CAPULETNÉ

Erről lesz szavam. –

Mondd meg nekem, leányom, Júlia:
Férjhezmenésre gondoltál-e már?

JÚLIA

Ily tisztességről nem is álmodom.

DAJKA

Tisztesség ám! Ne lettem volna dajkád,
Azt mondanám, hogy ész t szoptál a tejjel.

CAPULETNÉ

Gondolnod kell a házasságra, lányom.
Veróna-szerte hány jó hírű hölgy van,
Ki nálad ifjabb még, de már anya.
Ilyen koromban – jól emlékszem – én is
Anyád voltam már. – Nos, rövid leszek:
A délceg Páris kérte meg kezéd.

DAJKA

Az ám a férfi! Párja nincs, kisasszony!
Olyan szép az, mint egy viaszbaba.

CAPULETNÉ

Veróna kertjében nincs szebb virágszál!

DAJKA

Bizony, virágszál! Esküszöm, virágszál!

CAPULETNÉ

Nos hát? Tudnád a szép grófot szeretni?
A bálban este újra nézd meg itt:
Olvasd gyönyörrel arca tiszta könyvét,
Melyet a szépség tolla néked írt.
Minden vonáson jártasd meg szemed;
S *együtt* figyeld: hogy összeillenek!
S ha titkot rejt az írás itt vagy ott,
Megoldását szemében megkapod.
E szép szerelmes könyv ma még kötetlen;
Örök kötést rá! Még szebb lesz kötetben.
Tündöklő tenger rejt finom halat:
Finom belsőnek jár a szép alak.
A szép arany kapocs s arany pecsét
Tetézi az arany szavak becsét;
Ő is kiválóbb *így* lesz általad –
S te attól kisebb nem leszel magad.

DAJKA

Kisebb? Dehogy! Jó férjtül vastagabb lesz.

CAPULETNÉ

Nos, egyszóval: tudnád szeretni, lányom?

JÚLIA

Azon leszek, s meglátom majd, ha látom.
Csak úgy vetek reá tekintetet,
Ahogy nekem te is megengeded.

Egy szolga jön

SZOLGA

Nagyasszonyom, nyakunkon a vendégek, tá-
lon a vacsora, keresik a kisasszonykát, a kony-
hán a dajkát szidják, tővel-heggyel össze min-
den... Futok vissza felszolgálni... Tessék
jönni, könyörgök!

CAPULETNÉ

Megyünk! – Leányom, itt a gróf: ne félj!

DAJKA

Boldog napodra jöjjön boldog éj!

Mind el

4. szín

Utca.

*Romeo, Mercutio, Benvolio, álarcosok,
fáklyások stb. jönnek*

ROMEO

Nos, szószólónak kit küldünk előre?
Vagy szót se szólunk, csak beállitunk?

BENVOLIO

Már nem divat a ceremónia.
Nem küldjük Ámort kendővel szemén,
Tatáros, cifra íjjal, hogy riassza
A lányokat, mint egy madárijesztő,
Nem kell nekünk a bemagolt prológus,
Amit sugó után szokás dadogni.
Előre! Amint fordul, úgy esik:
Befordulunk egy fordulóra – nos?

ROMEO

Fáklyát nekem! – Forogjon más, ha tetszik.
Sötét a kedvem: hadd világítok.

MERCUTIO

Nem, Romeo: te is táncolsz ma éjjel!

ROMEO

Csak ropjátok ti: van könnyű cipőtök.
Én nem szökellek, mert nehéz a szívem;
Úgy földre húz: moccanni sem tudok.

MERCUTIO

De hisz szerelmes volnál! Rajta hát:
Repülj magasba Ámor könnyü szárnyán!

ROMEO

Túl súlyos kínnal vert meg könnyü Ámor,

És mély sebetmől olyan mélyre buktam,
Hogy könnyü szárnya sem repít magasba:
Szerelmem súlya végképp földre nyom.

MERCUTIO

Nyomd vissza bátran: enged az nyomásnak;
Oly gyenge kis portéka, el se bír.

ROMEO

A szerelem?... Hogy gyenge? Nincs
erősebb!

És nincs vadabb! Úgy szúr, akár a tuskel!

MERCUTIO

Ne hadd magad, ha vad – s alább ne add:
Úgy szúrd meg, hogy kerüljön ő alúl! –
Hej, adjatok képemnek egy tokot:
Egy jó pofát a jópofának – így ni!
(*Alarcot tesz fel*)

Fürkészhetik az arcom, hogy csunya:
Piruljon el helyzettem ez a maszk!

BENVOLIO

Gyerünk! Bezörgetünk, s mihelyt beléptünk:
Egy-kettő-három – ropni azt a táncot!

ROMEO

Fáklyát nekem! Csiklandja csak a padlót
Hegyes sarkával ez a kerge nép.
Én őseinkkel tartok; régi mondás:
„Ki gyertyát tart, az nem veszít a játszmán.”
A játszma szép, de én már tönkrementem.

MERCUTIO

Ne félj, kihúzzunk, ha fülíg vagy is!
„A szerelem – sötét verem” – de nem baj:
Még egy ganégödörből is kiszednénk. –
Gyerünk! Hisz már napfényben ég a fáklya!

ROMEO

Bolond beszéd.

MERCUTIO

Csak azt mondtam, barátom,
Hogy oly hiába ég, mint napvilágon.
Bolond beszédnek szedd ki velejét:
Bölcsök szabálya ehhez nem elég.

ROMEO

Velős mondás se győz meg semmiképp,
Hogy bölcs dolog a bálba menni.

MERCUTIO

Mért?

ROMEO

Egy álmodtát láttam...

MERCUTIO

Én is ám, barátom!

ROMEO

S mit álmodtál?

MERCUTIO

Azt, hogy csal minden álom.

ROMEO

Csak ágyba csal: nincs abban semmi csel.

MERCUTIO

Ahá! te Mab királynénak hiszel!
A tündér-bába – ő lepett meg éjjel!
Oly csepp alakban jár, mint egy agátkő
Szenátorok pecsétgyűrűiben.
Szemernyi kis fogattal vágtat át
A jámbor alvók orrán éjszaka.
Kerékküllői – egy-egy hosszú pókláb.
A hintóernyő – gyenge szöcskeszárny.
Lehelletfinom pókfonal az istráng
S harmattól ázott holdsugár a gyeplő.
Az ostornyél tücsökcomb, szíja hajszál.
Fakó kabátos szúnyog a kocsis –
Akkorka sincsen, mint a kis nyüvecske,
Mit ujjából kapar ki rest cseléd.

A hintó egy kirágott mogyoró
(Mókus mester faragta, s vén kukac,
A tündérek bevált bognárai.)
Ezzel hajt át Mab szeretők agyán –
S az álmuk éjről éjre szerelem;
Udvarnok térdén – s álma bókolás;
Fiskális ujján – s álma illeték;
Kisasszony ajkán – s álma csókra csók;
(De pörsenést is vet reá gonosz Mab,
Ha sok nyalánkság ízét érzi rajta!);
Majd udvaroncnak orrán vágat át
S az rögtön ritka rendjelet szagol.
Majd dézsma-süldő farka végivel
Szendergő káplán orrlyukába piszkál –
S az jó zsiros papságrul álmodik.
Majd egy vitéz nyakán nyargal keresztül –
S lesz annak álma nyakszelés rogyásig,
Spanyol pengék, lesállítások, csaták,
És vége-hossza-nincs dorbézolások –
Vagy feldübörgő riadó-dobok,
Melyektől ébred Istent emlegetve,
S morogva fordul másik oldalára.
Mab fonja össze paripák sörényét;
Hajadba ő süt babonás gubancot,
S átokkal ver, ha szét mered bogozni.
Ő nyomja meg a lányt, ha háton alszik:
Lidérc módjára így ad néki leckét,
Hogy jó menyecske váljék majd belőle.
Ő az, ki...

ROMEO Csitt, Mercutio, elég!
Hisz mindez semmi!

MERCUTIO Úgy van, mindez álom:
Szülője elmélázó agyvelő,

Nemzője fecskeröptü képzelet –
Oly tündérkönnyü, mint a puszta lég
S oly csélcsap, mint a szél, mely egyre száll:
Előbb Észak jeges keblét simítja,
Majd felszisszenve fordul kényesen –
S már Délnek langyos permetébe fürdik.

BENVOLIO

Vigyázz! E szél túl messzi elröpített;
Már áll a bál, s mi későn érkezünk.

ROMEO

Félek: korán. A sejtelmes jövődő,
Melyet még rejt a csillagok talánya,
Azt súgja, hogy e fényes dáridón
Borul sötétbe sorsom, s indul el
Örvényes mély felé suhanva, hol
Halál tesz pontot gyűlölt életemre.
De Ő, ki a kormányon tartja jobbját,
Vezesse gályám! – Menjünk, víg urak!

BENVOLIO

Dobszót reá!

Mind el

*Csarnok a Capulet házban.
Zenészek várakoznak, szolgálak jönnek*

ELSŐ SZOLGA

Hol van már az a Degesz, hogy segítene elrakodni? Tányért váltani – azt nem! De tányért nyalni – azt igen!

MÁSODIK SZOLGA

Alig van egy-kettő, aki az úri szokást tudja, de azok is mosdatlanok. Nagy piszokság.

ELSŐ SZOLGA

Arrább a padokkal! Ki a pohárszéket! Vigyázz az ezüstre! – Cimbora, tégy félre nekem egy kis marcipánt. Aztán, ha szeretsz, értsél szót a kapussal, hogy eressze be a Cifra Zsuzsit meg a Nellit! – Hé, Tóni, Degesz!

HARMADIK ÉS NEGYEDIK SZOLGA

Tessék! – Mi kéne?

ELSŐ SZOLGA

Benn a teremben már igen emlegetik a teremburátokat.

HARMADIK SZOLGA

Nem lehet az ember itt is meg ott is!

MÁSODIK SZOLGA

Csak kitartás, fiúk, kitartás: végül nekünk marad a java!

*Mind el. Capulet, Capuletné, Júlia, Tybalt,
családtagok, álarcosok jönnek*

CAPULET

Csak vígan, urak! Táncra perdül itt
Ma minden lány, hacsak nincs tyúkszeme. –
Igaz, lányok? Ki adna kosarat
Ma éjjel? Aki most finnyáskodik,
Az bütykös lábu, esküszöm! – Nem úgy van?
Isten hozott, urak! – Hej, hajdanán
Hogy tudtam én is, maszkkal arcomon,
Tréfákat sügni szép hölgyek fülébe!
Mulattak ám! Rég volt, igaz se volt tán...
Csak vígan, urak! – Játsszatok, fiúk! –
Helyet, helyet! – No, hadd látom, leánykák!

Zene zendül, táncolnak

Több fáklyafényt! Az asztalt mind a falhoz!
S a tűzre rakni nem kell: megsülünk! –
Megjárja bálnak – igaz, szép öcsém? –
Csak ülj le, ülj le itt, öreg rokon!
Mi eltáncoltuk már a táncainkat.
Mikor voltunk utólszor maskarában
Mi ketten együtt?

ÖREG CAPULET Harminc éve is van.

CAPULET

Nem, annyi nincsen, bátyám, annyi nincsen!
Lucentio menyegzőjén... hogy is?
Maholnap pünkösöd... akkor lesz kerek
Huszonöt éve... Az volt maszkabál!

ÖREG CAPULET

Régebben volt az: a fiára gondolj;
Harminc körül jár.

CAPULET

Mit beszélsz? Valóban?
Hisz még két éve nem volt nagykorú!

ROMEO

Ki az a hölgy, ki ott ékeskedik
Lovagja karján?

SZOLGA

Nem tudom, uram.

ROMEO

Az égő fáklya őmellette halvány!
Úgy tündököl a barna éjjel arcán,
Mint drágagyöngy a szerencsen fülén.
A koldus földre kár ily égi fény!
A lányok közt e tündér úgy kiválik,
Mint hószin hattyu hollók közt világit.
A tánc után hozzá lopózom én –
És durva jobbom üdvözül kezén.
Szivem, szeretnél már? Ne hidd, ne hidd!
Hogy mi a szép, azt most tudad meg itt.

TYBALT

Ez Montague lesz: ismerős e hang! –
Fickó, a töröm! – Arcátlan bitang,
Álarcosan közénk merészkedik,
Hogy meggyalázza házi ünnepünket.
De esküszöm az őseim nevére:
Azt sem bánom, ha itt folyik ki vére!

CAPULET

Mit háborogsz magadban, mondd, fiú?

TYBALT

Egy ellenség van itt, egy Montague.
Beférközött közénk a szemtelen,
Hogy csúffá tegyen itt az ünnepeit!

CAPULET

Az ifju Romeo?

TYBALT

Gaz Romeo!

CAPULET

Nyugodj meg, kérlek; hagyd békében őt is.

Viselkedése tisztos és finom.

És városszerte – valljuk meg, Tybalt –
Dicsérik, mint derék, ifjú nemest.
Veróna minden kincseért se hagynám,
Hogy bármi sértés érje itt minálunk;
Légy hát türelmes és ügyet se vess rá.
Parancsolom! Ha tiszteled szavam,
Kedves leszel, s nem morcolod szemed:
Illetlenség ez ilyen ünnepen.

TYBALT

Ez illik, hogyha vendégünk ilyen.
Nem tűröm el...

CAPULET

De tűrnöd kell, ha
mondom!

Mi lelt, öcsém? Hallhattad már! Elég volt!
Ki itt a házigazda: te vagy én?
Még hogy nem tűröd! Isten ments, hogy itt
A vendégek közt kardra menjetek!
Kakaskodnál, hogy: „Ki különb legény?”

TYBALT

De, bátyám, ez gyalázat!

CAPULET

Csitt, elég volt!

Arcátlan fickó! Te tanítasz engem?
De ráfizetsz, ha rossz tréfát csinálsz!
Most kell vitázni? Jókora, mondhatom!
– Úgy, úgy, mulassatok! – Pojácá, csitt!
Ha nem hallgatsz el – több fáklyát ide! –,
Én hallgattatlak el! – Vigan, fiúk!

TYBALT

Hazug nyájasság és igaz harag
Birkózik bennem s ráz az indulat...
Én lenyelem! De aki egyre nyel,
Hiába mézes: epe önti el. (*El*)

ROMEO (*Júliához*)

Ha ily szentséges oltárt meggyalázok
Gyarló jobbommal, bűnömért vezeklek:
Im, ajkam, ez a piruló zarándok,
Letörli csókkal rút nyomát kezemnek.
(*Kezet csókol*)

JÚLIA

Szavad, zarándok, jobbodat ne sértse:
Hisz símitása buzgóság adója;
Öt ujjad pálma: szent kezéhez érve:
Két pálma hajlik össze tiszta csókra.

ROMEO

Hivőnek s szentnek nincs-e ajka erre?

JÚLIA

Azért van az, hogy szent imával esdjen.

ROMEO

Engedd, hogy ajkam ujjaim kövesse:
Imámra hajts, nehogy kétségbeessem.

JÚLIA

A szent nem mozdul, bár imára hajt.

ROMEO

Ne mozdulj hát, míg hálát mond ez ajk
(*megcsókolja*),

Szent ajkadtól megtisztul vétkes ajkam.

JÚLIA

De ajkamon van akkor most a vétked!

ROMEO

Ó, ajkam édes vétke! – ott ne hagyjam:
Add vissza hát!

JÚLIA

A csókot, látom, érted!

DAJKA

Kisasszonykám, anyádasszony hivat.

Júlia el

ROMEO

Ki a kisasszony anyja?

DAJKA

Hát ki volna?

Az ő anyja az úrnő itt a házban.
A legderekabb, legbölcsebb nagyasszony.
Én dajkáltam a lányát; mondhatom,
Hogy aki ezt a lányt megkapja egyszer,
Azt nagy szerencse éri.

ROMEO

Capulet!

Vak volt szívem: ellenség rabja lett!

BENVOLIO

Menjünk, öcsém, késő van már nagyon.

ROMEO

Késő: lelkem nyugalmát itt hagyom.

CAPULET

Ej, jó urak, ne készülődjete!
Egy-két vidám pohár még hátravan.
Már nem lehet? Sajnálom, úrfiak.
Hát köszönöm, hogy megtiszteltetek.
Jó éjszakát! Fickó, fáklyát ide!
Nyugodjunk hát le. Jó későre jár.
Lefekszem én is.

Mindenki el, csak Júlia és a dajka marad

JÚLIA

Dajkám, egy szóra! Mondd csak: ki az ott?

DAJKA

A vén, gazdag Tiberio fia.

JÚLIA

Hát az, ki éppen most készül kilépni?

DAJKA

Az Petrucchio úrfi, azt hiszem.

JÚLIA

S mellette az, ki nem táncolt ma este?

DAJKA

Azt nem tudom.

JÚLIA

Tudd meg, ki az! Ha nős:

Koporsóm lesz a menyegzői ágyam.

A dajka elmegy, majd visszatér

DAJKA

Az Romeo, egy ifju Montague:

Nagy ellenségték egyetlen fia.

JÚLIA

Jaj, hogy szerelmem – sarja gyűlöletnek!

Korán láttam meg, későn ismerem meg!

Hová ragadtál, szörnyeteg szerelmem?

Halálos ellenségem kell szeretnem.

DAJKA

Mi az, lelkem, mi az?

JÚLIA

Egy költemény;

A táncosomtól hallottam.

Kintről kiáltás: „Júlia!”

DAJKA

Nosza!

Mit állunk itt? Mind elmentek haza.

Mindketten el

Második felvonás

Prológus

Immár az új vágy szenvedélye ég,
S a régi lángnak el kell húnynia.
A vágyva vágyott ideál se szép,
Csak ő a szép: a zsenge Júlia.
S bár egy a láz, mely szívükben kigyúl,
Ha bűvölten néznek farkasszemet:
Vélt ellenségért sorvad a fiú,
S a lány gyilkos csapdák között szeret.
Ellenség Romeo – hogy szólna hát,
Mint vallomást sugó szerelmesek?
A szenvedély emészti Júliát –
De Romeóját hogy keresse meg?
A vágy erőt ad és utat talál,
S megédesül a keserű pohár.

I. szíjn

Capuleték gyümölcsöse mellett. Jön Romeo

ROMEO

Hogy menjek el, ha szívem itt marad?
Fordulj, sötét föld, és keresd napod!
(*Átveti magát a kertfalón s meglapul*)

Jön Benvolio és Mercutio

BENVOLIO

Hej, Romeo! Hej, öcskös!

MERCUTIO

Volt esze:

Szó nélkül eltűnt s régen otthon alszik.

BENVOLIO

Nem, itt futott... a kertfalón beugrott...
Hívd, jó Mercutio!

MERCUTIO

Sőt, megidézem! –

Hej, Romeo, veszett bolond, szerelmes!

Jelenj meg itt egy sóhaj képiben!

Csak nyögj ki egy „Ó, jaj”-t a kedvemért;
Vagy egy rimet, hogy „Kincsem – szíve
nincsen”.

Szólj egy jó szót cserfes Vénusz mamánknak;
Vagy átkozd vaksi kölykit, Cupidót,
Ki olyat lőtt az egyszeri királyba,
Hogy majd elepedt egy koldús leányért. –
Nem hallja, meg se moccan; meg se mukkan.
Meghalt a jámbor: szellemét idézzük!
Idézlek Róza két csillagszemére,
Rubin szájára, boltos homlokára,

Kecses lábára, rengő csípejére,
Meg arra is, mi azzal ott határos:
Jelenj meg, szellem, tested köntösében!

BENVOLIO

Vigyázz, ezzel csak megbántod, ha hallja.

MERCUTIO

Ezzel, barátom? Azzal bánthanám meg,
Ha egy keménykötésű kis koboldot
Varázsolnék szerelme lágy ölébe,
Hogy ott álljon, míg meg nem békitik.
Az volna sértés! Ez csupán szivesség,
Ha őt idézem hölgye szent nevében,
Hogy feltámadjon s álljon helyt magáért.

BENVOLIO

Gyerünk tovább! Elbűjt a fák közé,
S a könnyes éjszakával társalog:
Szerelme vak, hát vak homályt kutat.

MERCUTIO

Nem is talál a célba, hogyha vak! –
Egy naspolyafa rejtekében ül,
S fohászkodik, bár volna szíve hölgye
Érett gyümölcs, hogy lágyan nyílna meg.
Ó, Romeo, bárcsak puhulna ő,
Te meg lennél kemény, akár a makk!
No, jó éjt, Romeo! Én ágyba térek:
Ilyen virágágy túl hüvös nekem. –
Megyünk?

BENVOLIO Gyerünk, no! Annyi szent, hogy
elbűjt,

De reggelig se tudjuk meg, hova.

Mindketten el

2. szín

Romeo előjön

ROMEO

Sebet gonyol, kit seb nem ért soha.

Júlia megjelenik fent az ablakban

De csitt! mi fény tör át az ablakon?
Napkelte az – és napja: Júlia.
Kelj, tündöklő nap, öld meg már a holdat,
Mely rég irígyen sárgul, egyre sorvad,
Mert százszor szebb vagy szolgálója, te!
Ne szolgálj őt, ha rád irígykedik!
Mit ér sápadtzöld Veszta-szűz ruhája?
Bolond, ki hordja: vesd le színeit!
Ő az... valóban ő... az én szerelmem!
Ó, bár tudná, hogy az! –
Beszél... de nem hallom szavát... mi ez?
Szemével szólit: hadd feleljek én is! –
Én vakmerő! hisz nem hozzám beszél...
A nagy mennybolt két legszebb csillaga
Még kérte tán szemét, hogy fent ragyogjon,
Az ég mezőin, míg ők bujdokolnak.
Ha szeme égne fent, s a csillag arcán:
Tündöklő arca elsápasztaná
A csillagot, mint napvilág a mécesst;
S az égen napként sütné fel szeme,
Hogy minden madár hajnalt zengene. –
Ni, hogy borúl le arccal két kezére!

Ó, bár lehetnék kesztyű a kezén,
Hogy érném azt az arcot!

JÚLIA Jaj nekem!
ROMEO Szól!

Szólj, fényes angyal! Úgy ragyogsz te ott
- Az éj sötétjében fejem felett,
Akár az Isten szárnyas hírnöke,
Mikor döbbsenten nézik a halandók,
Fehérlő szemmel égre kancsalítva –
Míg ő trónolva lomha fellegen,
A mennynek tükrén úszva, elvitorláz.

JÚLIA
Ó, Romeo, mért vagy te Romeo?
Tagadd meg atyád és dobd el neved!
S ha nem teszed: csak esküdj kedvesemmé –
S majd én nem leszek Capulet tovább!

ROMEO
Hallgassak még? Vagy feleljek neki?

JÚLIA
Csak neved ellenségem, nem magad.
S te önmagad vagy és nem Montague.
Mi Montague? Se kéz, se láb, se kar,
Se arc, se test... Ó, válassz más nevet!
Eh, mi a név? Mit rózsának hívunk,
Bárhogy nevezzük, éppoly illatos.
Ha Romeót nem hívják Romeónak,
Szakasztott oly tökéletes marad
Akármilyen néven... Dobb el hát neved!
És egy élettelen szóért cserébe –
Tiéd az életem!

ROMEO Szavadnak állj!
Mondj szeretődnek, s újra megkeresztelsz:
Nem lesz a nevem többé Romeo.

JÚLIA
Ki vagy te, ki az éj fátylán keresztül
Kilested titkomat?

ROMEO Egy pusztá név'
Meg nem mondhatja néked, ki vagyok.
Én meggyülöltem tulajdon nevem,
Mert néked ellenséged, drága szent,
Ha írva volna, foszlányokra tépném.

JÚLIA
Még száz szavad sem nyelte el fülem,
S nyelved zenéje máris ismerős.
Nem Romeo vagy?... és nem – Montague?

ROMEO
Egyik se, hogyha nem tetszik neked.

JÚLIA
Hogyan jöttél be hozzánk, és miért?
A fal magas, megmászni oly nehéz,
S e hely, hol állasz, vesztőhely neked,
Ha rokonaim megpillantanak.

ROMEO
Szerelmem könnyü szárnyán szálltam én.
A vágynak gátja kőfal nem lehet.
S míg van reménye, vakmerő a vágy:
Rokonaidtól meg nem torpanok.

JÚLIA
De felkoncolnak, hogyha itt találnak!

ROMEO
Ó, több veszélyt rejt a te két szemed,
Mint hús kivont kard! Nézz rám kedvesen,
S haragjuk ellen talpig vértbe vonsz.

JÚLIA
Jaj, a világért meg ne lássanak!

ROMEO

Az éj palástja elföd engemet.
S ha nem szeretsz: hadd leljenek reám!
Öljön meg inkább rögtön itt haragjuk,
Mint hogy teérted holtig sorvadozzam!

JÚLIA

De ki vezérelt balkonunk alá?

ROMEO

Szerelmem hajtott szüntelen feléd:
Ő volt a látnok, én csak pusztá szem. –
Én nem vagyok hajós, de bárha volnál
Nagy messze, mint habszegte, vad sziget:
Tengerre szállnék ilyen áruért.

JÚLIA

Az éj álarca eltakarja arcom,
Másként szemérem pírja festené
Azért, amit kihallgattál ma este.
Tudom, tudom, tagadni illenék
Minden kiejtett szót – de félre illem!
Szeretsz-e? mondd! – Azt mondod rá:
„Szeretlek” –
S hiszek neked... De bárhogy esküszöl,
Meggzehgheted: szerelmi hitszegésen
Csak jót mulat Zeus. – Jó Romeo,
Lelkedre mondd, ha csakugyan szeretsz!
S ha azt hiszed, könnyen meghódítottál:
Dacos leszek, s nemet mondok kacéran,
Hogy udvarolj még – ó, de csak azért!
Elárultam magam, szép Montague,
S most könnyüvéruének gondolsz talán;
De bízzál bennem, én hivebb leszek,
Mint az, ki kellett huzódozik.
Tartózkodóbb is lettem volna, lásd,

Ha szívem titkát észrevétlenül
Ki nem lesed. Bocsáss meg hát nekem:
S ne hidd afféle csélcsap indulatnak
E vallomást, mit felfedett az éj.

ROMEO

A boldogságos holdra esküszöm,
Mely színezüstbe vonja itt a fákat...

JÚLIA

A holdra, jaj, ne mondj a holdra esküt!
Az körbejárva változik havonta:
Oly változó lesz majd szerelmed is.

ROMEO

Hát mire mondjak esküt?

JÚLIA

Semmire.

Vagy jól van: esküdj délceg tenmagadra:
Bálványimádó szívem istenére –
S hiszek neked.

ROMEO

Ha szívem hű szerelme...

JÚLIA

Ne, mégse esküdj! Kedves vagy nekem,
De ez az éji frigy nem volna kedves.
Oly elhamarkodott – oly hirtelen,
Mint egy villám, mely elcikáz felettünk,
Mikorra szólanánk... Jó éjszakát!
Szerelmünk bimbaját a nyár fuvalma
Virággá bontja, majd ha újra látlak.
Jó éjt, jó éjt, oly édes álmokat,
Amíly álom ma engem látogat!

ROMEO

Hát üres kézzel küldenél haza?

JÚLIA

Mit kívánsz tőlem első éjszaka?

ROMEO

Szerelmi esküt eskümért cserébe.

JÚLIA

Megkaptad tőlem, mielőtt kivántad.
Bár inkább vissza tudnám venni tőled!

ROMEO

Hát visszavennéd tőlem? Mért, szivem?

JÚLIA

Hogy önszántamból adjam újra néked. –
Mért tartogatnám azt, mi bőviben van?
Szerelmem oly mély és beláthatatlan,
Akár a tenger: adhatok belőle,
Nekem csak annál több lesz, egyre több.

A dajka hangja bent

Neszt hallok ott bent... Ég áldjon, szivem!
Mindjárt, dadám! – Légy hű, szép Montague!
Maradj még cseppet: rögtön itt leszek.
(*Bemegy a szobába*)

ROMEO

Ó, boldogságos éj! Úgy rettegek,
Hogy mindez álom, s reggel véget ér:
Oly bűvös-bájos – nem lehet való.

Júlia visszatér

JÚLIA

Még két szót, édes, aztán búcsuzunk.
Ha tisztességes szándék él szivedben
És házastársadul kívánsz, üzend meg
Azzal, kit holnap elküldök tehozzád:
Hol és mikor legyen az esküvőnk.

Én mindenemet lábadhöz terítem
S követlek az egész világon át.

A dajka hangja bent: „Kisasszony!”

Mindjárt megyek! – De hogyha másra
gondolsz,
Akkor nagyon kérek...

A dajka hangja bent: „Kisasszony!”

Megyek, megyek! –
Akkor hagyj el, ne bolygass bánatomban.
Reggelre küldök hozzád.

ROMEO

Isten engem...

JÚLIA

Jó éjszakát! Százsorszép éjszakát! (*El*)

ROMEO

Százsor sötét, ha nem ragyogsz tovább! –
(*Lassan indul*)
Futunk a lányhoz, mint diák szabadba;
S úgy térünk vissza, mint diák a padba.

Júlia visszatér

JÚLIA

Psz! Romeo! – Ó, hogy csak pissegegek,
Mint egy solymász, ki csalja vissza sólymát –
Mert nem kiálthat, mind rekedt, ki rab!
Pedig most Ekhó barlangját bezúznám,
S addig zengetném Romeóm nevével,
Míg láthatatlan torka elrekedne.

ROMEO

Ő szólított, az én egyetlenem!
Ezüst csengő a kedves hangja éjjel:
Sóvárgó fülnek bóditó zene!

JÚLIA

Psz! Romeo!

ROMEO

Szivem!

JÚLIA

Hány óra tájt

Küldjek majd válaszáért?

ROMEO

Reggel kilenckor.

JÚLIA

Nem késem el! Husz év addig nekem!
Jaj, elfeledtem, mért is hívtalak...

ROMEO

Hadd álljak itt, amíg eszedbe nem jut!

JÚLIA

De hogyha itt állsz, mindent elfelejtek,
Csak arra gondolok: de jó, hogy itt vagy!

ROMEO

Itt állok hát, hogy mindent elfeledj,
S felejtem, hogy volt máshol otthonom.

JÚLIA

Mindjárt megvirrad. Küldenék el –
De csak mint pajkos lány a rab madárkát,
Ki hagyja ujjáról felugrani
Riadt kis foglyát egy-egy rebbenésre,
Aztán selyemzsinórján visszarántja,
Mert féltékeny, ha látja, hogy szabad.

ROMEO

Madárkád lennék!

JÚLIA

Bárcsak az lehetnél!

De úgy babusgatnálak – belehálnál.

Jó éjt! Jó éjt! Bucsúnk is boldogit.
Jó éjszakát kívánnék – hajnalig. (El)

ROMEO

Szálljon szemedre és szivedre álom! –
Bár én szállhatnék oda lepkeszárnyon! –
Megyek sietve szentatyámhoz innen:
Bevallom titkom – megkérem, segítsen! (El)

Lőrinc barát cellája. Lőrinc barát kosárral jön

LŐRINC

Zord éjre kék szemű reggel nevet,
S arannyal hímez minden felleget.
Mint részegek, vak árnyak inganak,
Mert lángszekéren mindjárt itt a nap.
Mikorra égő szemmel ránk ragyog,
S felszárítja a lucskos harmatot,
Én ezt a háncskosárkát megrakom
Mérges szerrel, gyógyfűvel gazdagon.
A föld: az anyaöl – s a kriptá mélye;
Folyvást temet – és folyvást szül a méhe.
És bármit szül is, édesgyermeké:
Egyként táplálja éltető teje.
Tengernyi magzat – s egy se hasztalan,
Mert mindeniknek más-más haszna van.
A természet kegyelmét ontja bőven:
A fűben, a virágban és a kőben.
Ó, nincs a földön oly silány anyag,
Mely így vagy úgy ne szolgálná javad;
De nincs oly jó, melyben ne volna vész,
Ha balga módra véle visszaélsz!
A virtus bűn, ha jó irányt feled,
S a bűn – jó úton – virtussá lehet.
E kis virágszál gyenge levele
Méreggel és balzsammal van tele.
Szagold: szived gyönyörtől ittasul;
Ízleld: szemedre örök éj borul.
Két ellenséges király táboroz

Emberben, fűben: a Jó és a Rossz.
És hol a Rossz erősebb haddal áll,
Az élet hervad – tort ül a Halál.

Jön Romeo

ROMEO

Jó reggelt, atyám!

LŐRINC

Benedicite!

Ilyen jó reggel hogy kerülsz ide?
Ej, zaklatott szívű az ifju ember,
Ha pelyhes ágyból – virradóra felkel.
Vének szemében strázsát áll a gond,
S ha álom jönne, tüstént rája ront;
De ifju szemben strázsá nem marad,
S a tündér álom diadalt arat.
Szivedben holmi zűrzavar lehet,
Ha ily korán szabadba kergetett.
Nem így igaz? Nos, úgy nyilvánvaló:
Le sem feküdt aludni Romeo.

ROMEO

Nem, szent atyám: szebb álom volt a részem.

LŐRINC

Uram bocsá'! Csak nem Rózád ölében?

ROMEO

Rózám ölében álmodozni? Nem, nem!
Rossz álom volt az, régen elfeledtem.

LŐRINC

Helyes, fiam; de hol voltál az éjjel?

ROMEO

Elmondom, nem kell megkérdezni kétszer.
Ellenségünkhöz mentem bálba este,
S egy ellenség a keblem megsebezte;

Én visszaadtam néki a sebet:
Te vagy, ki életünk megmentheted.
Szivemben egy csepp gyűlölet sem ég:
Gondodra bízom mindkettőnk sebet.

LŐRINC

Ha rébuszokban gyónsz minduntalan,
Majd rébuszokban oldlak fel, fiam.

ROMEO

Inkább megvallok mindent leplezetlen.
Atyám, Capulet lányát megszerettem.
Ő is szeret; s egy szívvel arra kérünk,
Hogy áldásoddal szenteld meg kötésünk.
Majd elmondom, mikor, hol és miképp
Nyertük meg egymás szívét és hitét:
Csak induljunk, atyám! Egyezz bele,
Hogy még ma estig összeadsz velem!

LŐRINC

Ó, Szent Ferenc! Alig hiszek fülemnek!
Rozáliádat, egyetlen szerelmed,
Már elfeledted? Lám, ifjak szerelme
Nem is a szívbe gyúl, csak a szemekbe.
Szűz Máriám! Hogy mennyi könnypatak
Öntözte érte sápadt arcodat!
Hiába pácolgatták sós levek
Szerelmedet, ha meg sem ízeled!
Még sóhajodtól párás fenn az ég;
Sirásod szinte még fülembé tép;
Itt arcodon egy könnybarázda sejlik,
Még rá sem értél letörölni eddig.
Rózádért lángolt szíved és szavad;
Oly igaz, mint hogy te vagy – önmagad.
S volt – nincs? Ha férfi ilyen szélkelep,
Az asszony hogyan tántorodna meg!

ROMEO

Hányszor szidtál, amíg Rózát szerettem!

LŐRINC

Csupán azért, mert bálvány volt szemedben.

ROMEO

Azt mondtad, el kell vágyamat temetnem.

LŐRINC

De nem azért, hogy sírján új teremjen.

ROMEO

Ne szidj, ha most a kedvesnek hiszek:
Szerelmemért szerelmével fizet,
Nem úgy, mint Róza!

LŐRINC

Róza látta lelked:

A szép szót fújod, mint az egyszeregyet.
Te szélkakas! De jó, megyek veled:
Van egy okom, hogy megsegítselek.
E nász, ha meglesz, tán szerencse lesz;
A két családnak békülést szerez.

ROMEO

Gyerünk, gyerünk, már ég a föld alattam!

LŐRINC

Vigyázz, ki vágat, botlik óhatatlan!

Mindketten el

Utca. Jön Benvolio és Mercutio

MERCUTIO

Hol az ördögbe ez a Romeo? Haza se ment éjszakára?

BENVOLIO

Apjához nem. Beszéltem az inasával.

MERCUTIO

Ez a savóvérű fruska, ez a Róza úgy meggyöttri, hogy beleőrül.

BENVOLIO

Tybalt meg, a vén Capulet öccse, valami levelet küldött neki az apja házához.

MERCUTIO

Fejemet rá, hogy kihívás!

BENVOLIO

Majd Romeo megfelel neki.

MERCUTIO

Akárki megfelelhet egy levélre, ha írni tud.

BENVOLIO

De ő a levélírónak felel meg. Amilyen az adonisten, olyan a fogadjisten.

MERCUTIO

Szegény Romeo, hisz már nem is él: keblét átjárta egy fehérceled fekete szeme; fülét leforrázta egy forró szerenád; szíve kellős közepébe nyilazott egy vak kölyök... Hát így álljon ki Tybalttal?

BENVOLIO

Miért, ki az a Tybalt?

MERCUTIO

Nem afféle kocavívó, megnyugtatlak. Félelem és gáncs nélküli paprikajancsi. Úgy vív, ahogy más kottából énekel: megtartja a tempót, metrumot, distanciát: egy-kettő-háromra szúr szíven. Selyemgombocskák szakavatott mészáros: párbajhős a javából. Elsőrendű úriember: az első- és másodrendű sértések csalhaatlan szakértője. Ó! az a káprázatos *passado!* *Punto reverso! Hai!*

BENVOLIO

Mit beszélsz?

MERCUTIO

Hogy a süly esne az ilyen nyegle, nyafka, pucos figurákba! Hogy énekelnek! *Issteni* jó penge! – *Issteni* nagy bajnok! – *Issteni* kis szajha! – Hej, öregapám, de siralmas látni, hogy így elleptek bennünket ezek a csudabogarak, ezek a divatmajmok, ezek a „pardon, madám”-ok! Olyan flancos, francos bugyogót szabhatnak, hogy le se tudnak ülni egy tisztességes padra! És az örökös „merci, merci, merci”!

Jön Romeo

BENVOLIO

Ott jön Romeo! Lássuk, él-e, hal-e?

MERCUTIO

Inkább hal: valóságos szárított hal. Jaj, te szerelmes hering: de összeasztál! Ez nyakig sülylyedt a magasztaló szonettekbe. Petrarca Laurája szakácsné az ő szíve hölgyéhez képest

- pedig, biz' isten, különb költő énekelte meg; Dido: digó; Kleopatra: cigány; Héró, Heléna: ribancok, ringyók; Thisbe is elbújhat a kék szemével! Ah, Monsieur Romeo, *bon jour!* Franc bugyogónak franc köszönés jár. No, tegnap benne hagytál minket nyakig.

ROMEO

Jó reggelt, fiúk! Miben hagytalak én tegnap?

MERCUTIO

Cserben, barátom, cserben, érted már?

ROMEO

Ne haragudj, Mercutio, fontos dolgom volt.

MERCUTIO

Hány fontos, megmérted?

ROMEO

Látom, nálad most is könnyen áll a tréfa.

MERCUTIO

Állni nálad is könnyen áll.

ROMEO

Mégse vagyok állhatatlan.

MERCUTIO

Inkább élhetetlen?

ROMEO

Hiába célozgat, nem találsz a célba.

MERCUTIO

Bezzeg te mesterlövész vagy! Még hozzá a világ legszebb célrózsáját célozod meg.

ROMEO

Rózsát mondtál?

MERCUTIO

Nem is Rózsát!

ROMEO

No, azzal bakot lőttél volna!

MERCUTIO

Inkább lövök sutát.

ROMEO

Vagy még inkább szukát.

MERCUTIO

Segítség, Benvolio, nem bírom az iramot!

ROMEO

Nekem meg új lovat, mert a régi kifulladt.

MERCUTIO

Kit akarsz lóvá tenni, jó vadász?

ROMEO

Téged szerettelek volna, de azt mondják, már elkéstem veled.

MERCUTIO

Ez kacsa.

ROMEO

Kacsára meg minek menjek lóháton?

MERCUTIO

Te különben is inkább a libákért vagy oda.

ROMEO

Tán nem finom a libahús?

MERCUTIO

Kivált a melle meg a combja, mi?

ROMEO

De neked csak a püspökfalatja kell, amilyen nagy nyenc vagy.

MERCUTIO

Nem is hagyom a püspöknek! Inkább vagyok nyenc, mint holdkóros szerelmes. – Nincs igazam? – Jól van, Romeo, most vagy megint a régi! – Én azt mondom; a sok bolond trubadúr addig bámulja a holdat, míg meg nem botlik egy kis lyukba.

BENVOLIO

Elég, elég!

MERCUTIO

Meg se várod, mi sül ki belőle?

BENVOLIO

Attól félek, túl hosszúra nyúlik.

MERCUTIO

Annál inkább kisül. Ne légy olyan türelmetlen!

ROMEO

Nézzétek, ki jön ott? Micsoda egy maskara!

Jön a dajka, Péterrel, szolgájával

MERCUTIO

Nem is egy, hanem kettő: egy szoknya – egy nadrág.

DAJKA

Péter!

PÉTER

Tessék!

DAJKA

A legyezőmet!

MERCUTIO

Takard el a donnád képes felét, Péter: a legyező képes fele mutatósabb.

DAJKA

Adjon Isten jó reggelt, úrfiak!

MERCUTIO

Adjon Isten jó delet, asszonyosság!

DAJKA

Tán már dél van?

MERCUTIO

Úgy ám; nézd azt a kurafi napórát, hogy áll a vesszeje!

DAJKA

Azt a csúnya szájú mindenit! Micsoda ember az úr?

ROMEO

Olyan, aki nem fér a bőrébe.

DAJKA

„Nem fér a bőribe” – jól megmondta neki. Hát azt meg tudnák-e mondani kegyelmetek, hol találom meg az ifjú Romeót?

ROMEO

Én megmondhatom. De az ifjú Romeo nem is lesz olyan ifjú, mire megtalálsz, ha soká keresed. Én volnék a legifjabb ezen a néven. Roszszabbal nem szolgálhatok.

DAJKA

Jól tetszik mondani.

MERCUTIO

Ezt megkaptad, barátom! Van esze az asszonyoságnak!

DAJKA

Ha kegyelmed Romeo úrfi, volna egy-két szavam négy szem között.

BENVOLIO

Még meghívja valami vacsorára!

MERCUTIO

Kerítőnő! Megvan: kerítőnő! Persze!

ROMEO

Ni, hogy örül! Madarat lehetne fogatni vele.

MERCUTIO

Madarat? Itt? Bajosan. Legfeljebb egy vén tyúkot. (*Énekel*)

– Ihol a vén tyúk!

Pajtásom, kell-e?

– Inas a combja,

Száraz a melle.

– Sose félj tőle,

Jó lesz a bőjtbe.

– Vidd innen, pajtás!

Kap rajta majd más.

Gyere haza, Romeo. Ma nálatok ebédelünk.

ROMEO

Majd megyek utánatok.

MERCUTIO

Isten áldja, tisztos donna! (*Énekel*)

Ó, madonna, ó, madonna!

Mercutio, Benvolio el

DAJKA

Isten hozott, ördög vigyen! Tessék mondani, csősz talán ez az orcátlan, hogy annyit kerepel?

ROMEO

Nemes úrfi ez, aki nem győz betelni a tulajdon hangjával. Többet jár egy perc alatt a szája, mint egy év alatt a lába.

DAJKA

De velem megjárja, ha sokat jártatja! Elbánok én hűsz ilyen fajankóval is! Ha magam nem győzöm, találok mást, aki ellátja a baját! Ebadta kölyke! Nem vagyok én olyan, mint

az ő cifra cafrái. Nem vagyok én csárdás cseléd! (*Péterhez*) Te meg csak tátod a szád, tőröd, hogy minden pimasz rajtam töltse a kedvit?

PÉTER

Azt az egyet nem láttam, hogy magán töltötte a kedvit. Különb, esküszöm, kardot rántottam volna! Helytálllok én az igaz ügyért, úgy, mint akárki fia, csak lássam, hogy a törvény is mellettem van.

DAJKA

Úgy kihozott a sodromból, biz' isten, minden tagom reszket! Ebadta fattya! – Egy szóra, kedves úrfi: hát mondom, a kisasszonyom küldött utánad. Hogy mit üzen? Azt nem mondom meg. De annyit mondhatok, hogy ha el találnd csavarni a fejét, hát – szó, mi szó – nagy csúnyaság lenne; mert igen gyenge virág még a kisasszonyka, hát aki most letörné, nagy lator lenne az – szó, mi szó –, akármelyik kisasszonnyal tennék is, nagy istentelenség volna.

ROMEO

Mondd meg kisasszonyodnak, hogy ajánlom magam kegyelmébe. Esküszöm mindenre, ami szent...

DAJKA

Derék! Megmondom neki, meg én! Uramisten, de boldog is lesz a kisasszonyka!

ROMEO

Mit mondasz meg neki? Nem is figyelsz ide!

DAJKA

Megmondom neki, hogy megesküdteél min-

denre, ami szent. Ha jól értettem, azt akartad mondani, hogy tisztességes a szándékod.

ROMEO

Kérd őt, intézze úgy ma délután,
Hogy gyónni menjen. Majd Lőrinc barát
Cellájában feloldja s összeesket.
Fogd fáradságodért!

DAJKA

Nem, egy vasat se!

ROMEO

Tedd el, tedd el, ha mondom.

DAJKA

Szóval ma délután? Ott lesz, uram.

ROMEO

Megállj, anyó! A kolostor mögött
Egy óra múlva ott lesz emberem.
Te várd meg: egy kötélhágcsót ad át:
Azon hágok fel titkos éjszakán
Boldogságunk égis nyuló fokára.
Isten veled! Légy hű, nem kérem ingyen.
Isten veled! Köszöntöm a kisasszonyt.

DAJKA

Az Isten áldjon meg! – Egy szóra, úrfi!

ROMEO

Mi az, kedves dada?

DAJKA

Titoktartó a szolgád? Jól tudod,
Azt mondják: „Kettő titka nem titok.”

ROMEO

Ne félj, a szolgám hallgat, mint a sír.

DAJKA

Akkor jól van. Nincs párja az én aranyos kisasszonykámnak! Uramistenem, nemrégén még csak úgy gügyögött a szentem... De

van itt a városban egy nemesúr, az a Páris – *annak* fáj ám rá a foga! Hanem az én édes kisasszonykámnak inkább kéne egy béka, egy valóságos varangyos béka inkább, mint ökegyelme. Néha bosszantom a kincsem, azt mondom: ez a Páris éppen hozzád való; de arra, esküszöm, olyan fehér lesz szegényke, mint a gyolcs. – Mondd csak, úrfi, *Romeo* olyan betűvel kezdődik, mint *Rozmaring*?

ROMEO

Olyannal bizony, mint a *rozmaring*, a hűség virága! R-rel kezdődik mind a kettő.

DAJKA

Ne bolondozz, úrfi! hisz akkor kutyanév az a Romeo: a kutya tesz így, mikor morog, hogy rrr-r... Bizonyosan nem is r-rel kezdődik a te neved! Hanem az én kisasszonyom olyan szép nótákat tud ám rólad meg a rozmaringról – örülne a szíved, ha hallanád!

ROMEO

Mondd a kisasszonynak, hogy szívből köszöntöm!

DAJKA

Megmondom én nem egyszer, de százszor. – Hé, Péter!

PÉTER

Tessék!

DAJKA

Indulj előttem: megyünk!

Mind el

Capuleték gyümölcsöskertje. Júlia jön

JÚLIA

Kilenc órakor küldtem el a dajkát,
S azt mondta, egy félóra múlva itt lesz.
Tán nem találta meg? Az nem lehet.
De sánta! Mért nem szárnyas gondolat
Az én szivem heroldja, hogy suhanna,
Mint árnyat űző nap sötétes ormon.
Hisz Vénuszt is galambsereg röpíti,
És Cupido is könnyű szárnyon illan!
A nap azóta delelőre hágott;
Kilencről délig – három hosszú óra,
És mégse jön! Ha volna benne szív,
Ha forró, ifju vér hevítene,
Úgy szállna, mint a labda oda-vissza:
Röpítenénk egymásnak fürgé szókkal
A kedvesem meg én.
De jaj, a vén csak tesped, mint a holttest;
Mint szürke, súlyos, hűvös ólom, oly rest.

Jön a dajka Péterrel

Megjött! Ó, istenem! – Mi hír, daduskám?
Beszéltetek? Küldd el már azt az embert!

DAJKA

Péter, te várj a kapunál.

Péter el

JÚLIA

Édes dadus... Szent Ég! Mért vagy komor?
Ha rossz az újság, mondd el kedvesen,
S ha jó, ne rontsd el édes dallamát
Azzal, hogy gyászos képpel fújod el!

DAJKA

Már alig állok – hadd térek magamhoz!
Fáj minden csontom. Mennyit bódorogtam!

JÚLIA

Od'adnám minden csontom *egy* igédért!
Beszélj, édes-kedves dadám, beszélj!

DAJKA

Jézus, de sürgős! Nem tudsz várni cseppet?
Nem látod, hogy nincs bennem semmi szusz?

JÚLIA

Már hogyne volna benned szusz, mikor
Kimondod, hogy „nincs bennem semmi
szusz”!

Hosszabb a mentség késedelmedért,
Mint volna híred, mellyel késlekedsz.
Csak annyit mondj meg: jó vagy rossz a hír?
Csak ezt az egy szót mondd! – a többi várhat.
Nos, jó vagy rossz? Nyugtass meg végre,
szólj!

DAJKA

Hát – szó, mi szó – jobban is kinyithattad volna a szemed. Értesz is te a férfiakhoz! Romeo? Köszönöm szépen! Nem mondom, a képe szebb, mint bárki másé, de a lába szára meg éppenséggel formásabb, mint akárki fiáé! Kezire, lábára, természetire kár szót vesztegetni, de azért meg kell adni, hogy nincs párjuk a kerek világon! Nem mondom, hogy ilyen-olyan

csuda nyájas, de esküszöm, a kezes bárány
nem lehet szelídebb. Eredj, kislányom, imád-
kozz Istenhez! Megvolt már itthon az ebéd?

JÚLIA

Nem, nem; de mindezt tudtam már előbb is;
Az esküvőnkéről, arról mit üzent?

DAJKA

Jaj, Istenem, hogy fáj szegény fejem!
Úgy lüktet, mindjárt száz darabra hull.
S a hátam, itt, ni – lejjebb –, jaj, a hátam!
De lelkesen szárad, ha most halok meg:
Te hajtottál örökké lótni-futni!

JÚLIA

Szívem szakad meg, hogy megint beteg vagy –
De ő mit mondott, drága, jó daduskám?

DAJKA

Minden szavában talpig úriember!
Gavallér, nyájas, szépséges, derék
És tiszta lelkü... Hol van most anyád?

JÚLIA

Hol az anyám! Hát bent van, ott a házban!
Hol volna másutt? Furcsán tudsz felelni!
„Minden szavában talpig úriember –
Hol az anyád?”

DAJKA

Mennybéli szentatyám!
Hogy forr a kis csupor, mindjárt kifut!
Így áztatod meg fájó tagjaim?
No, eztán járj el dolgodban magad.

JÚLIA

Egy szót sem értek... Mit mond Romeo?

DAJKA

Elkéredzkeedtél délutánra gyónni?

JÚLIA

El hát.

DAJKA Akkor siess Lőrinc baráthoz:

Ott férjet is találsz, neked valót. –
No lám, a huncut vér arcodba szökkent!
Csak híritül pipacspiros leszel.
Siess hamar! Nekem még más utam van.
Egy létrát szerzek, hogy a kedvesed
Madárfészket szedhessen éjszaka.
Nyelvem kilóg már, annyit forgolódok;
De majd a terhet éjjel csak te hordod.
Gyerünk! – De Lőrinc cellájába menj be!

JÚLIA

A mennybe, édes-egy dadám, a mennybe!

Mindketten el

6. szín

Lőrinc barát cellája. Jön Lőrinc barát és Romeo

LŐRINC

Ragyogjon úgy az ég e szent kötésre,
Hogy sose férjen hozzá bánat árnya.

ROMEO

Ámen! De jöjjön bármiféle bánat,
Nem éri fel a végtelen gyönyört,
Mít egy perc ad, ha órá nézhetek.
Csak kulcsold össze áldással kezünket:
S szerelmeken tipró halál dühét
Nem rettegem: elég, hogy ő enyém!

LŐRINC

Szilaj gyönyört szilaj veszély kísér:
Ragyogva vész el, mint a tűz, s a lőpor
Szörnyethal, hogyha összecsókolózik.
A túl édes méz is csömörletes:
Undorra váltja jó étvágyadat.
Szeress szelíden, s vágyadnak nem árt vész;
Bevált igazság: „Lassan járj, tovább érsz.” –
Jön Júliád! E röpke láb a lépcsőt
El nem koptatná ítéletnapig sem!
Szerelmes lányt röppíthetné akár
A nyári légben hintázó ökörnnyál,
Nem hullna földre, oly könnyű a vére.

Jön Júlia

JÚLIA

Jó estét, tisztelendő szentatyám.

LŐRINC

Majd Romeo köszön kettőnk helyett is!

JÚLIA

S én megköszönöm néki, hogy köszön.

ROMEO

Én Júliám! Ha szíved úgy repes,
Miként enyém, de szebben szól az ajkad:
Büvöld a levegőt lehelletteddel,
Hogy illatozva kapja szárnyra szód,
Mig üdvözültek nyelvén zenged el,
Hogy mindkettőnknek mit jelent e perc.

JÚLIA

A mély érzés, mely szót alig talál,
Önnönmagára, nem diszére büszke.
Csak koldus tudja megszámolni kincsét;
Az én szívem szerelme oly temérdek,
Felényiről se tudnék számot adni.

LŐRINC

Gyertek velem! Megesketlek hamar;
Mert értetek továbbra jót nem állok,
Amíg a szentegyház is meg nem áldott.

Mind el

Harmadik felvonás

*Köztér. Mercutio, Benvolio, egy apród
és több szolga jön*

BENVOLIO

Kedves Mercutio! Gyerünk haza!
Forró a nap: sok kinn a Capulet;
Ha összejönnénk, mindjárt összetűznénk:
Forró napon berzenkedőbb a vér.

MERCUTIO

Te is úgy vagy, mint aki belép a kocsmába, s
asztalra dobja kardját: „Adná Isten, hogy ne
legyen rá szükségem!” – de mihelyt egy-ket-
tőt húz a kupából, egy-kettő kihúzza a pen-
gét: még a bandának is elhúzza a nótáját!

BENVOLIO

Ilyen volnék én?

MERCUTIO

Vagy te olyan forrófejű, mint akárki fia Itáliá-
ban; ahogy elveszted a fejed, mindjárt dühbe
gurulsz, s ahogy dühbe gurulsz, mindjárt el-
veszted a fejed.

BENVOLIO

Csak nem?

MERCUTIO

Ha két ilyen akadna, élve egy se maradna;
egyik a másikat menten agyonbökné. Te be-
szélsz? Hisz te kész vagy hajba kapni valaki-
vel, csak mert a szakálla egy szállal több vagy
egy szállal kevesebb, mint a te becses szakál-
lad. Vagy azért, mert diót mer törni, holott

neked dióbarna szemed van. Nyilvánvaló ki-
hívás! Hogy néznél el ilyen szemmel ilyen sze-
menszedett szemtelenséget? Úgy tele van a fe-
jed becsületügyekkel, mint tojás a sárgájával,
pedig úgy kicifrázták már a sok csetepatéban,
mint az írott tojást. Hisz te képes voltál kardra
menni valakivel, csak mert köhögni mert az
utcán, mikor a kutyuskád elszunnyadt a na-
pon. Hát az a szabó, akinek képire másztál,
mert húsvét előtt vette fel az új mellényét?
Hát a másik, akit azért vettél elő, mert ócska
zsinórt merészelt fűzni az új cipőjébe? És még
te papolsz nekem?!

BENVOLIO

Ha én annyi viadalban ott vagyok, mint te, ne-
adjanak a fejemért egy fületlen gombot.

MERCUTIO

Így talán többet adnak érte, te füles?

Tybalt kísérvél jön

BENVOLIO

Fejemet rá, ez Capulet!

MERCUTIO

Fütyülök rá, ha Capulet!

TYBALT

Gyertek nyomomban: megszólítom őket.

Á, jó napot! Egy szóra, szép urak!

MERCUTIO

Egy szóra? Mondd legalább, hogy egy asz-
szóra!

TYBALT

Arra is kiállok, ha okot adsz rá.

MERCUTIO

Neked nem adok semmit, szerezz magadnak.

TYBALT

Mercutio, te *egy* nótát fűjsz Romeóval!

MERCUTIO

Egy nótát fűjök? Hát malacbandának nézel te
bennünket? Jól van! Majd hallasz mindjárt
csontzenét! (*Kardot ránt*) Ehol a szerszámom!
Táncolsz te még úgy, ahogy én fütyülök – azt
a fűzfánfütyülő mindenit!

BENVOLIO

Itt nyílt utcán vagyunk; keressetek
Egy eldugott helyet, vagy értsetek szót
Hideg fejjel sérelmetek felől.

Legjobb, ha mentek: itt mindenki ránk néz.

MERCUTIO

Hadd nézzenek: azért van két szemük!
Én nem tágítok senki szép szeméért.

Jön Romeo

TYBALT

Te menj békével: *ott* az én legényem!

MERCUTIO

Tán felfogadtad, hogy nyomodba járjon?
De hisz nyomodban is lesz, majd ha futnál!
Elválik akkor, ki milyen legény!

TYBALT

Én úgy szeretlek téged, Romeo,
Csak egy néven becézhetlek: te rongy!

ROMEO

Okom van, hogy szeresselek, Tybalt,
S ez ok kioltja haragom tüzét,

Akárhogy szítod. Rongy én nem vagyok.
Látom, nem ismeresz. Jobb, ha búcsuzunk.

TYBALT

Azért a sértésért még megfizetsz!
Fordulj meg, tacskozó, húzd ki kardodat!

ROMEO

Az nem igaz, hogy megsértettelek.
Jobban szeretlek, mint képzelni bírod,
Amíg meg nem tudod, hogy mért szeretlek.
Jó Capulet – drágább e név nekem
Sajátomnál is –, békülj meg szivedben!

MERCUTIO

Alázkodás felel gyalázkodásra?
Alla stoccata! Majd beszél a kard!
(*Kardot ránt!*)
Patkányölő kandúr – no jösszte, jösszte!

TYBALT

Te mit akarsz tőlem, Mercutio?

MERCUTIO

Semmit, semmit, derék Kacor király, csak kilenc életed közül az egyiket. De ha ilyen nyájas leszel: szép sorjában kicsépelem belőled a többi nyolcat is. Húzd ki a vaskód, míg rád nem húzok!

TYBALT

Állok elébe! (*Kardot ránt!*)

ROMEO

Tedd vissza kardod, jó Mercutio!

MERCUTIO

Hadd látom azt a híres *passadó*-t!

Vívnak

ROMEO

Segíts, Benvolio! Üssük le kardjuk!

Urak, gyalázat ránk... hagyjátok abba!
Mercutio! Tybalt! A hercegünk
Nem tűr a város utcáin csatát!
Állj meg, Tybalt! Mercutio!

MERCUTIO

Talált!

Tybalt és kísérei el

Pokolra ezt a két famíliát!
Végem... S elvitte szárazon?

BENVOLIO

Seb ért?

MERCUTIO

Csak macskakarmolás; de épp elég lesz.
Apródom hol van? – Hé, fiú, seborvost!

ROMEO

Nyugodj meg, pajtás, nem lehet komoly seb.

MERCUTIO

Nem hát: nem olyan mély, mint egy kút, nem olyan tág, mint a dóm kapuja, de azért megjárja. Holnaptól minden titkotat rám bízhatod: hallgatok, mint a sír. Jól meglékeltek, esküszöm. – Pokolra mind a két famíliát! – A szentségit, hogy egy kutya, egy macska, egy patkány, egy pocok karmolja az embert halálra! Egy bohóc, egy pöffeszkedő pupák, aki könyvből biflázza a vívás tudományát! – Te meg mi az ördögnek ugrottál közénk? Hónod alatt nyúlt át a kardja!

ROMEO

Én jót akartam.

MERCUTIO

Benvolióm, egy házba támogass be...
Elájulok... Pokolba a családjuk!

Mert ők vetnek férgek koncául, ők...
Ezt megkaptam... Pokolra mind!

Mercutio és Benvolio el

ROMEO

Egy nemes úr, a herceg rokona,
Legjobb barátom, végzetes sebet kap –
Csak énmíattam! Híremen gyalázat,
Hogy eltértem Tybalt szitkát – Tybaltét,
Ki sógorom lett!... Édes Júliám,
Tündér bájod meglágyította szívem,
És élet vette szeplőtlen vasamnak.

Benvolio visszatér

BENVOLIO

Jaj, Romeo! Mercutiónk oda!...
Felhőkbe vágyott fényes szelleme,
Korán utálta meg e föld sarát.

ROMEO

E gyász sok órám gyászba vonja még;
Ez itt a kezdet csak – de vár a vég.

Tybalt visszatér

BENVOLIO

Jön már a vérszomjas Tybalt – amott!

ROMEO

Él és ujjong! S Mercutio halott!
Pusztulj szívemből, halvérű szelídség:
Te légy vezérem, lángszemű harag! –
Tybalt! ha kölcsönadtad is neved,

Most megkapod: „Te rongy!” – Utat nyitott
Fejünk felett a holt Mercutio,
S elvárja tőled, hogy nyomába lépj.
Vagy te, vagy én, vagy mindketten követjük.

TYBALT

Kövesd te, gaz kölyök, ki társa voltál
Itt lenn a földön is!

ROMEO

Ez dönti el!

Vívnak, Tybalt elesik

BENVOLIO

Fuss, Romeo, rohanj!
Polgárok szerte... és Tybalt halott...
Mért nézel úgy? Halállal sújt a herceg,
Ha itt találnak! Tűnj el és vigyázz!

ROMEO

Én, sors bolondja, én!

BENVOLIO

Mit állsz? Mit állsz?

Romeo el. Polgárok jönnek

ELSŐ POLGÁR

Hol az, ki itt Mercutiót ledöfte?
Halljuk: Tybalt, a gyilkos merre tűnt?

BENVOLIO

Tybalt itt fekszik.

ELSŐ POLGÁR

Kelj fel, s jer velünk!

Tiszteld szavunkban hercegünk szavát!

*Jön a herceg kíséretével, továbbá Montague és Capulet
feleségével és másokkal*

HERCEG

Kik kezdték ezt a förtelmes csatát?

BENVOLIO

Fenséges úr, én elbeszélhetem,
Hogyan történt e gyászos küzdelem.
Itt fekszik az, kit Romeo döfött le,
Mert véredet, Mercutiót megölte.

CAPULETNÉ

Tybalt! Öcsém! Édesbátyám fia! –
Ó, Fenség! – Férjem! – Így kell hullnia
E drága vérnek! – Add, Fenség, hogy érte
Egy Montague-nak ontassék a vére! –
Öcsém, Tybalt!

HERCEG

Halljuk, ki kezdte el, Benvolio?

BENVOLIO

Tybalt, kit holtra sebzett Romeo.
Ez szép szóval fordult előbb Tybalthoz;
Azt mondta, hogy kár semmiért civódní,
S idézte néki Fenséged tilalmát.
De békés arca, illendő beszéde,
Szép térdhajtása, mind hiába volt.
A féktelen Tybalt se lát, se hall,
Kivont karddal Mercutióra ront...
Az vágásokra vágással felel:
Baljával elhessenti a halált,
És jobbával Tybaltra küldi vissza...
Tybalt cselez... De Romeo kiált:
„Megálljatok!” – s fürgébben, mint a nyelve,
Lecsap kardjával végzetes vasukra,
S közéjük ugrik... Ám veszett Tybalt
Az ő hónalján át is döfni képes:
Mercutio ledől, Tybalt elillan...

De kisvártatva újra visszatér,
S most Romeo is bosszuvágytól ég...
Egy villanás – kardot se ránthatok,
Hogy közbelépjek – s már Tybalt halott...
Nyomban reá fut innen Romeo...
Fejem vétesd, ha mindez nem való.

CAPULETNÉ

Benvolio is Montague rokon:
Szándékosan másít a szín valón!
Húsz Montague is itt vagdalkozott:
Húsz kardjától esett el *egy* halott!
Igazságot, nagy, jó uralkodó!
Tybalt elhullott: vesszen Romeo!

HERCEG

Mercutiót is itt döfték agyon:
Az ő vééréért ki fizet vajon?

MONTAGUE

Nem Romeo, hisz ő barátja volt,
Az ő kardjától jog szerint lakolt
Tybalt...

HERCEG   Ő élni mert az *én* jogommal:

E vétekért – száműzzük őt azonnal!
Gyűlölségtekkel haragom vetekszik:
Vérem, Mercutio – vérébe fekszik.
De gyászom minden vétkest gyászba von!
Mebánjátok még az én bánatom!
Zokoghattok: süket fülekre letek.
Térdelhettek: nem ismerek kegyelmet.
Egy szót se többet! – Romeo pedig
Halál fia, ha újra itt lelik. –
Vigyétek őt! – A példaszó igaz:
Ki gyilkosnak kegyelmez, gyilkos az.

Capuleték gyümölcsöskertje. Júlia jön

JÚLIA

Robogjatok, parázs-patáju mének,
 A napszekérrel Napnyugat felé:
 Ó, bár Phaëthon ostromozna most;
 Hogy menten hullna ránk a sűrű éj!
 Kerítő éj, bocsásd le kárpitod
 S vakítsd meg a napot: ne lássa senki,
 Hogy száll kitárt karomba Romeo!
 Nem kell világ az éji áldozathoz:
 Szerelmeseknek szépségük világít:
 Vak Ámor egytestvér a vak homállyal.
 Jöjj, fátyolos matróna, barna éj:
 Taníts e játszmán nyerve veszteni,
 Hol két szív szűzessége lesz a tét.
 Arcomba szökkent véretem takard el
 Sötét lepleddel: hadd higgyem vakon,
 Hogy szűz erény a teljesült gyönyör. –
 Jöjj, éj! – Jöjj, Romeo! – Jöjj, én napom,
 Ki tündökölsz az éjszakában is,
 Mint holló tollán tiszta hópihe...
 Jöjj, éj, sötét pilláju édes éj:
 Add nékem Romeót! S ha meghal egyszer:
 Teremts belőle tenger csillagot;
 Úgy ékesítik majd az égnek arcát,
 Hogy mind e föld az éjbe lesz szerelmes,
 S a büszke napra többé rá se néz. –
 Ó, megvettem a csókok palotáját,
 De nem léptem be még... Övé a szívem,

De zára még töretlen... Hosszu-hosszu
 E nap, mint egy ünnep vigíliája
 A gyermeknek, ki új ruhát kapott,
 S még nem vehette fel. – Itt van dadám!
 Megjött a hírrel!... Angyalok zenélnek,
 Ha csak kiejti Romeo nevét...

Jön a dajka, kezében hágcsóval

Mi hír, dadám? Beszélj! Mi az kezeden?
 A hágcsó Romeónak!

DAJKA Az, a hágcsó. (*Ledobja a hágcsót*)

JÚLIA

Szent Ég! Mi lelt? Mért tördeled kezéd?

DAJKA

Irtózat... meghalt... meghalt... jaj nekem!
 Végem van... végünk van, kisasszonyom!
 Szörnyű... megölték! meghalt! vége, vége!

JÚLIA

Lehet az Ég ilyen gonosz?

DAJKA

Az Ég nem!
 De Romeo!... Szent Isten – Romeo!
 Ki hitte volna róla? Romeo!

JÚLIA

Miféle ördög vagy, hogy így gyötörsz?
 A poklok mélyén perzsel így a kín...
 Öngyilkossá lett Romeo? – Csak ints:
 Egy intésed mélyebbre dőf szivembe,
 Mint sárkányszemnek öldöklő nyila.
 Zárt szemmel ints, ha ő szemét lezárta –
 S lezárod életem... vagy ints nemet –
 S életre támaszt egy tekinteted!

DAJKA

Láttam... láttam sebet a két szememmel...
Uram, ne hagyj el!... itt, itt büszke mellén...
Egy árva test... egy árva, néma test...
Ólomszürkén, meredten s vérbe fagyva,
Sötétlő vérbe... Majd a földre rogytam.

JÚLIA

Törj meg, szívem, szegény hajótörött!
Örök börtön záruljon rád, szemem!
A porba hullj, te gyenge porhüvely,
Hogy Romeóval egy sír földjön el!

DAJKA

Tybalt! Tybalt! Istápolóm, reményem!
Édes Tybalt! Aranyszivű nagyúr!
Mért is kellett halálotat megérnem?!

JÚLIA

Mily szélvihar csapong ily összevissza?
Mehalt Tybalt – és meghalt Romeo?
Édes bátyám s még edesebb uram?
Zengj, végítélet harsonája, zengj!
Ki élhet még, ha ők ketten halottak?

DAJKA

Tybalt halott, s száműzték Romeót...
Száműzték, mert ő ölte meg Tybaltot.

JÚLIA

Jézus! Megölte Romeo Tybaltot?

DAJKA

Úgy, úgy – irtóztató! –, megölte... Ő.

JÚLIA

Ó, kígyó lélek rózsás arc mögött!
Lakott-e szörnyűbb sárkány szebb lakot?
Szépséges zsarnok! Angyalarcu rém!
Galambszín holló! Farkasvérü bárány!

Pokolfajzat, ki égi fényt sugárizol!
Fonákja mindannak, mit csak mutatsz;
Te kárhozott szent, szeplőtlen lator! –
Ó, Természet, mi dolgod a pokolban,
Ha ily sátáni lelket egy ilyen
Szép test mulandó édenébe zársz?
Burkolt-e már eretnekebb igéket
Drágább kötés? Ó, hogy sötét gonoszság
Tündérekastélyt lakik!

DAJKA

Se tisztesség,

Se jámborság a férfinépbe' nincs!
Mind hitszegő, gonosz, bitang, csaló. –
Hol a legényem? – Szíverősítőt adj,
Mert sírba visz a bánat! – Romeo!
Gyalázat rád!

JÚLIA

Száradjon össze nyelved!

Ne átkozd őt! Hozzá nem fér gyalázat!
Megszégyenülne homlokán a szégyen,
Mert ott a virtus tartja trónusát,
A Mindenségnek koronás ura.
Mily szörnyeteg vagyok, hogy szidni mertem!

DAJKA

Dicsérnéd azt, ki bátyádat megölte?

JÚLIA

Gyalázzam azt, ki férjem és uram?
Szegény uram! Ki áldjon tégedet,
Ha háromórás asszonyod megátkoz?
De mért ölted meg bátyámat, te gaz? –
S ha gaz bátyám megölte volna férjem? –
Ne folyj tovább, szemem bolond patakja:
A könny csupán a fájdalomhoz illik –
Vagy örömkönnyel öntenéd el arcom?
Él férjem, kit csaknem megölt Tybalt;

S Tybalt halott, ki majd megölte férjem...
Szerencse mindez! – Mért sirok tehát?
Egy szó rág, jobban, mint Tybalt halála...
Oly boldogan feledném ezt az egy szót!
De itt van és emlékemhez támad,
Mint orgyilkos lelkéhez szörnyü tette...
„Tybalt halott – számúzve Romeo”...
„Számúzve” – e szó egy szál egyedül
Megölt szivemben tízezer Tybaltot.
Nem volt elég gyász hír bátyám halála?
De hogyha már a baj nem jár magában,
Ha kéjelegve társakat keres:
Mért nem süjtött le így: meghalt Tybalt –
S atyád – vagy tán: anyád – vagy mind a
kettő...

Sirattam volna őket, mint szokás.
De mint latorcsapat, tört rám a hír:
„Számúzve Romeo!” – s halomra ölte
Atyám, anyám, Tybaltot, Romeót –
És Júliát... „Számúzve Romeo!”
Oly mély e gyász s oly véges-végtelen,
Halandó nyelv elzengni képtelen. –
Apám, anyám hol vannak, nem tudod?

DAJKA

Mindkettejük Tybalt mellett zokog.
Vezesselek hozzájuk téged is?

JÚLIA

Hadd mossák könnyel bátyámról a vért;
Az én könnyem mind elfoly férjemért. –
Add azt a hágcst! – Bús szerszám, szegény,
Árván maradtál itt, akárcsak én!
Vezére lettél volna ágyamig;
De ő lányfejjel – özvegyen hagy itt.

Jöjj, hágcst! – Jöjj, dadám! – Nászagyba
vágyom;

De nem férjem: halálom vár az ágyon.

DAJKA

Siess szobádba! Hívom Romeót,
Hogy megvigasztaljon: tudom, hová lett.
Ma éjjel még szobádat megleli!
Futok... Lőrinc barát bujtatta el.

JÚLIA

Csak hívd, csak hívd! s e gyűrűt add neki:
Örökre búcsuzunk, ha útra kel.

Mindketten el

3. szín

Lőrinc barát cellája. Jön Lőrinc barát

LŐRINC

Jöjj, Romeo, jöjj, rettegő fiam!
Szép arcodat a bánat megszerette
És hitvestársad lett a Szenvedés.

Jön Romeo

ROMEO

Atyám, mi hír? Szólj, mint ítelt a herceg?
Köszönhet-é még fájdalom reám
Uj ismerősként?

LŐRINC

Kedvesem, bizony

Jártas vagy már e gyászos társaságban. –
Megtudtam hercegünk ítéletét.

ROMEO

A végítélet nem lehet keményebb.

LŐRINC

Kegyelmesebb az ő ítélete:
Nem sújt halállal, csak száműzetéssel.

ROMEO

Száműzetéssel! Mondd inkább: halállal!
Száműzetés! ijeszteőbb rém e szó
Ezer halálnál is: csak ezt ne mondd!

LŐRINC

Csak Veronából száműzött a herceg;
Nagy a világ: vigasztalódj, fiam.

ROMEO

Verónán kívül nekem nincs világ,

Csak kíznatás, gyehennatűz, pokol.
Ki innen száműz, a világból űz el
S a másvilágra nem jut, csak halott.
Száműzésnek becézed a halált?
Arany bárdal csapod le a fejem
És mosolyogva nézed vesztemet.

LŐRINC

Ó, rettentő bűn! Hálátlan konokság!
Halál jár vétkedért; de hercegünk
Tekedvéért a törvényt felborítja:
Halál helyett száműzetésre ítél –
S te észre sem veszed, milyen kegy ért!

ROMEO

A kínok kínja, nem kegy! Ott a menny,
Hol Júliám! Hát minden macska, eb,
Minden hitvány egér, akármi féreg
A mennyben élhet, őreá tekinthet,
Csak Romeo nem? Százszor boldogabban,
Százszor vigabban, százszor szebben él
A döglégy is, mint Romeo: torozhat
Az Ő kezének hófehér csodáján;
Orozhat üdvösséget ajkain,
Mik lányosan pirulnak szüntelen,
Csak mert egymással csókot váltanak.
Rászáll a légy – s én rá se nézhetek;
Csókot rabol – s én sóvárgok rabul.
Mi a halál, ha ez „száműzetés”?
Nincs ártó füved, nincs éles vasad,
Nincs bármi vad mérged, mely gyorsan öl –
Csak egyetlen szavad van, hogy kivégezz:
„Száműzetés”? A kárhozat süvölt
E szörnyü szóban. Hogy visz rá a lélek
Ily jámbor férfit, százak lelkiatyját,

Szent gyóntatómat, hű barátomat,
Hogy ezzel koncolj fel: „Száműzetés”?

LŐRINC

Őrült fiú, hagyj szóhoz jutni végre!

ROMEO

Jaj, újra mondod, hogy „száműzetés”!

LŐRINC

Páncélt adok, hogy védjen ellene.
Bölcsességgel, balsorsunk balzsamával,
Megenyhitem száműzetésedet.

ROMEO

„Száműzetés”! Vidd bölcsességedet!
Míg nem teremthet nekem Júliát,
Vagy míg egy várost nem plántálhat át,
Vagy törvényt nem tipor le – mit sem ér!

LŐRINC

Látom már, hogy bolondnak nincs füle.

ROMEO

Hogy is legyen, ha bölcsnek nincs szeme?

LŐRINC

De hadd beszéljük hát meg sorsodat!

ROMEO

Amit nem érzel, arról nem beszélhetsz.
Volnál csak ifju, volnál Júliámé –
Egyórás férje s bátyja gyilkosa –
Égnél csak így és volnál száműzött:
Jajongnál akkor, tépáznád hajad,
S mint én, alétan roskadnál a földre,
Hogy öntesteddél mérd ki sírhelyed.

Kopognak

LŐRINC

Kelj fel! Kopognak! Rejtőzz el, fiam!

ROMEO

Nem én! hacsak tört szívem sóhaja
Felhőbe nem rejt a világ elől.

Kopognak

LŐRINC

Hallod, hallod? – Ki az? – Kelj végre föl!
Elfognak itt! – Mindjárt! – Állj föl, fiam!
Fülkémbe bújj el! – Rögton! – Istenem!
Mily együgyűség! – Jó, megyek, megyek!

Kopognak

Ki zörget úgy? Honnan jössz? Mit kívánsz?

DAJKA (*kintről*)

Csak hadd megyek be: mindent elbeszélék.
Úrnőm küld, Júlia.

LŐRINC

Isten hozott!

A dajka belép

DAJKA

Jaj, szent atyám, jaj, tessék mondani,
Hol a kis úrnőm férje, Romeo?

LŐRINC

Amott hever, könnyektől ittasan.

DAJKA

Szakasztott úgy, mint a kisasszonyom.
Szakasztott úgy!

LŐRINC

Gyászszos találkozás!

Siralmas állapot!

DAJKA

Épp így hever:

Sír és jajong – jajong és sír – de folyton.

– Állj talpra hát! Kelj föl, ha férfi vagy!

Őérte kelj föl – hallod? – Júliáért!

Itt fulladnál meg könnyeid tavában?

ROMEO

Dadus?

DAJKA

Ej, úrfi, egyszer úgyis meghalunk.

ROMEO

Te Júliáról szólsz... mi van veled?

Nem tart-e átkozott gyilkosnak engem,

Hogy boldogságunk tiszta hajnalát

Vérrel szennyeztem – bátyja vérivel?

Hol van? hogy van? mit gondol, mit beszél

Megtört frigyünkről megtört hitvesem?

DAJKA

Beszélni sem tud, csak zokog, zokog;

Az ágyra roskad, hirtelen feláll:

„Tybalt!” – kiáltja – „Romeo!” – sikoltja –

S lerogy megint.

ROMEO

E név, az én nevem

Mint egy gyilkos golyó sebézte szívem;

Ez átkozott név mint véres pribék

Végzett a bátyjával. – Szólj, szent atyám:

Testem melyik gyalázatos zugán

Fészkel nevem? – Mondd meg: hadd rontom

össze

Azt, átok odvát!

LŐRINC

Vidd onnan kezéd!

Hát férfi vagy te? Arcod férfiarc,

A könnyed asszonykönny, s veszett dühöd –
Vadállatnak vérszomjas tombolása.

Te asszony-állat férfiszín alatt!

Te állatfajzat emberarc mögött!

A vérem elhül – Szent Ferencre mondom –,
Ezt nem hittem, hogy így megbomlik elméd.

Tybalt után most önmagad megölnéd?

S megölnéd hitvesed, ki benned él

És véled vész, ha vak dühöd lesújt?

Az eget, földet s önmagad gyalázod?

Tudd meg, hogy ég és föld lett benned
eggyé –

S te egy csapással mindezt összezúznád!

Megcsúfolod tested, lelked, szerelmed:

Ragyoghatnál velük, de mint a fősvény,

Azt sem tudod, hogy élj a kincseiddel

Tested, lelked, szerelmed gazdagítva.

Délceg tested viasznyomat csupán:

Visszája minden férfiüerénynek;

Szerelmi esküd csak kongó hazugság,

Mely szív szerelmed szívtelen kivégzi;

Lelked, mely tested és szerelmed éke,

Csak éktelen veszély forrása lesz,

Mint lőpor balga újonc tarsolyában:

Tudatlanságod úgy lobbantja lángra,

Hogy önnön tested tépi szertesztét.

Állj talpra hát, fiú! Él Júliád,

Kinek majd meghaltál egy jó szaváért!

Ez sem szerencse? Majd leszúrt Tybalt,

Mégis te ölted meg. Ez sem szerencse?

A törvény is kegyel: halál helyett

Száműzést szab ki rád. Ez sem szerencse?

Tengernyi áldás záporoz fejedre;

A Sors előtted ünneplőbe bókol;
S te, elkapatva, mint kényes kisasszony,
Lefitymálod szerencséd és szerelmed!
Vigyázz, ki így tesz, rosszul végzi az!
Siess a kedvesedhez, mint ígérted:
Lopózz be hozzá: vigasztald meg őt.
De jöjj el, míg a strázsa fel nem áll,
Mert aztán késő Mantovába szökni!
Ott várj, fiam, míg békét nem szereztünk,
Hogy házasságod napvilágra hozzuk,
S kérjük számodra hercegünk kegyelmét.
Ezerszer édesebb lesz visszatérted,
Mint amilyen keserves távozásod! –
Jó asszony, indulj el: köszöntöm úrnőd.
Siettessen mindenkit ágyba térni:
A bánat úgyis elgyötörte őket.
Mindjárt megy Romeo.

DAJKA

Teremtő Isten, mennyi bölcs igazság!
Elhallgatnám egy álló éjszaka. –
Uram, jelentem úrnőmnek, hogy eljössz.

ROMEO

És mondd a kedvesnek, hogy szidjon össze.

DAJKA

Még itt e gyűrű: ezt ő küldi néked.
Siess, uram, már jó későre jár. (El)

ROMEO

Uj életet lehelt belém e gyűrű!

LŐRINC

Jó éjt! Siess: ezen függ életed!
Vagy szökj el, míg a strázsa föl nem állt,
Vagy álruhában reggel vágj az útnak.
Várj Mantovában: én majd hírt adok

Legényed útján minden fordulatról,
Ha jobb idők köszöntenek reánk.
Most add kezed! Késő van. Isten áldjon!

ROMEO

Nincs fájóbb kín e kurta búcsunál,
De üdvösségek üdvössége vár!
Isten veled! (El)

4. szín

*Szoba a Capulet házában.
Jön Capulet, Capuletné és Páris*

CAPULET

Uram, olyan balúl ütött ki minden:
Nem volt időnk a lányunk rábeszélni...
Tudod, Tybaltot ő nagyon szerette –
S én is... De hát – egyszer mind meghalunk –
Későre jár: lányom már nem jöhet le.
Ha ily vendég nem tisztelt volna meg,
Ágyban volnánk s hallgatna rég a ház.

PÁRIS

Nem illendő a nász, míg új a gyász.
– Jó éjt, Madame. Üdvözlöm lányotok.

CAPULETNÉ

Holnap reggel kivallatom szívet:
Ma este bánatába burkolózott.

CAPULET

Én tennék egy merész ígéretet,
Uram... Mi lányom szívet illeti:
Csak énrám hallgat, ebben semmi kétség.
Asszony, keresd föl elalvás előtt,
És tolmácsolj Páris fiúnk szerelmét.
Mondd, hogy szerdán – érted? –, szerdán...
de nem..

Milyen nap van ma?

PÁRIS

Hétfő, jó uram.

CAPULET

Hétfő... igen... hát szerda még közel
van...

Csütörtökön... Mondd, hogy csütörtökön
Nemes grófunk oltár elé viszi...
– Rendben van így? Neked nincsen korán?
Nem lesz vendégség, csak néhány barát.
Megérted, hogy csak most halt meg
Tybalt...

S ha lagzit csapnánk, azt hinnék sokan:
Rokon létünkre máris elfeledtük.
Meghívunk öt vagy hat jó ismerőst,
És azzal vége. Nos, jó lesz csütörtök?

PÁRIS

Kívánnám, volna bár holnap csütörtök.

CAPULET

Nos, búcsuzunk. Tehát: csütörtökön.
– Menj Júliához, mielőtt lefekszel,
S készítsd elő a nászi napra, asszony!
Isten veled, gróf! – Hé, méceset nekem! –
– Szavamra mondom, oly későre jár,
Mindjárt *korán* lesz már! Jó éjszakát!

Mind el

*Romeo elhúzza az ablakfüggönyt.
Fent látható lesz Romeo és Júlia*

JÚLIA

Már menni készülsz? Messze még a reggel.
Ne félj, szerelmem: nem pacsirta szól!
A csalogányunk csattog minden éjjel:
Amott tanyáz a gránátalmafán.
Hidd el, szívem, hogy csalogány dalol!

ROMEO

Pacsirta szól, a reggel hírnöke.
Nem csalogány az! Nézd, Kelet felől
A felleget irígy sugár szegi;
Az égi gyertyák elfogytak, s az ormon
A hetyke nap lábujjhegyen lebeg.
Ott vár az élet, itt vár a halál.

JÚLIA

Az ott az égen nem hajnalsugár:
Egy üstökös csillag ragyog feléd,
Hogy fáklya módra kíséren ma éjjel
És Mantováig fénybe vonja útad.
Maradj, szerelmem, nem kell még sietned!

ROMEO

Hát fogjanak meg, öljenek meg inkább:
Mit bánom én, ha Júliám akarja!
Nem szürkület dereng, csak visszavillan
Hold istenasszony sápadt homloka;
Nem is pacsirta hangja zengeti
Fejünk felett a mennybolt íveit!
Maradni édes, elköszönni fáj.

Döntöttél rólam. – Üdvöz légy, Halál! –
Beszélj, szerelmem: hosszú még az éjjel!

JÚLIA

Dehogy, dehogy! Siess, csak most ne késs el!
Pacsirta hangja szól ilyen sikoltva,
Fület-szívet tépőn, keservesen.
Miért mondják, hogy lágy az éneke,
Ha oly kemény, hogy tőled elszakít?
Mondják, szemet cserélt a rút varanggyal:
Mért nem cserélhet inkább éneket?
Letépi rólam édes karjaid
S nászunk felett zeng véres hallalit. –
Siess, ott fenn a fény, a fény kigyúl!

ROMEO

A fény, a fény! – S rám vaksötét borúl.

A dajka jön

DAJKA

Úrnóm!

JÚLIA

Tessék!

DAJKA

Anyádasszony jön a szobádba mindjárt!
Hajnal hasad. Légy résen, édesem! (*El*)

JÚLIA

Tárulj, ablak! Zárulj le, életem!

ROMEO

Isten veled! Egy csók – és vége van.
(*Leereszkedik a hágsón*)

JÚLIA

Elmégy? Szerelmem, férjem, egyuram!
Üzenj nekem minden nap, minden órán:
Egy kurta perc – egy hosszú év nekem.

Jaj mennyi-mennyi év lesz vállamon,
Míg Romeómat újra láthatom!

ROMEO

Isten veled, szivem! Mihelyt lehet –
Akárkivel, de hírt adok neked.

JÚLIA

Azt gondolod, találkozunk mi még?

ROMEO

Találkozunk! és mind e fájdalom
Egy szép napon csak édes tréfa lesz.

JÚLIA

Jaj Istenem, egy sejtelem gyötör...
Amint ott lenn állsz, úgy nézel reám,
Mint egy halott a kripta mélyiről.
Káprázom, vagy valóban oly fehér vagy?

ROMEO

Hidd el, te is fehérnek látszol innen:
A bánat issza vérünk... Áldjon Isten! *(El)*

JÚLIA

Gonosz Szerencse, céda vagy, tudom!
Ha céda vagy, hát mit akarsz velem?
Hisz ő: a hűség. Légy hozzája hűtlen!
Ne tartsd soká szorító karjaidban:
Küldd vissza nékem!

CAPULETNÉ *(kintről)* Júliám, te fent vagy?

JÚLIA

Ki szólított? Anyám keres talán?
Le sem feküdt? Vagy felkelt volna már?
Mi eshetett, hogy most kopog be hozzám?

Capuletné belép

CAPULETNÉ

Mi az, lányom?

JÚLIA

Nem jól érzem magam.

CAPULETNÉ

Szegény Tybaltért sírsz azóta is?
Könnyel mosnád ki őt a föld alól?
Életre akkor sem támaszthatod –
Hagyd abba hát! A könny a szív jele,
De sok sirás – csekély elmére vall.

JÚLIA

Ki bírna könnyek nélkül ennyi kínt?

CAPULETNÉ

A könnyektől csak kínod éled újra,
De nem Tybalt.

JÚLIA

Tengernyi könny se sok,
Ha egyetlen barátom itt hagyott.

CAPULETNÉ

Talán nem is Tybalt halála fáj úgy,
Inkább, hogy él a gaz, ki őt megölte.

JÚLIA

Miféle gaz?

CAPULETNÉ

Hát Romeo, a gaz.

JÚLIA *(félre)*

Gaz – ő? Az ég sincs távolabb a földtől...
(Fenn)

Oldozd fel őt, Uram, s én megbocsátok,
Bár senki úgy meg nem sebezte szivem. –

CAPULETNÉ

Az fáj, hogy ő, az aljas gyilkos, él!

JÚLIA

Az fáj csak, hogy nem éri el kezem:
Bosszút ne álljon rajta senki más!

CAPULETNÉ

Mi bosszut állunk, Júliám, ne félj!
Ne sírj! Utána küldök Mantovába –
Mert ott lapul a számüzött bitang –
S olyan ravasz főzettel étetem meg,
Hogy egy-kettő elmegy Tybalt után.
Akkor, remélem, megnyugszol te is.

JÚLIA

Nem nyughatom, míg nem látom viszont –
Halottra válva – búban sorvadok,
Hogy elvesztettem lelkem jobbfelét.
Ha letek embert, küldök én olyan szert,
Hogy Romeo álomba mélyed attól,
Mihelyt megkapta. Ó, hogy fáj szívem,
Ha csak nevét hallom, hogy nincsen itt!
Bátyámért égő szenvedélyemet
Bár tölthetném ki végre gyilkosán!

CAPULETNÉ

Készítsd a szert: én majd talállok embert. –
De egy örömhír is van, kisleányom.

JÚLIA

Az jól is esnék ennyi gyász után.
Beszélj, anyám: mi jót tudsz mondani?

CAPULETNÉ

Nos, gyermekem, légy hálás jó atyádnak!
Hogy bánatodra enyhülést szerezzen,
Olyan váratlan ünnepnapra virraszt,
Nem is sejtet – de én magam se hittem.

JÚLIA

Boldog lennék, anyám. Milyen nap az?

CAPULETNÉ

Csütörtök reggel, édes gyermekem,
Az ifju gróf, a délceg, büszke Páris

Karján vezet Szent Péter templomába,
S oltár előtt tesz boldog hitvesévé.

JÚLIA

A szent egyházra s Szent Péterre mondom:
Sosem tesz engem boldog hitvesévé!
Nem értem, hogy miért e nagy sietség:
Hozzá menjek, mikor még meg se kért?
Nagyon kérlek, tudasd atyámurammal,
Nem is kívánok férjhez menni még,
S előbb lennék a gyűlölt Romeóé,
Mint Páris úré! Ez volt hát a jó hír?

CAPULETNÉ

Jön már atyád. *Te* mondd meg ezt neki:
Ám lásd, hogyan fogadja válaszod.

Jön Capulet és a dajka

CAPULET

Napáldozatkor harmat hull a tájra;
S hogy jó öcsémnek napja áldozott le –
Eső szakad? Mi az, lányom, mi az?
Csak nem fogy könnyed? Egyre hull a zápor?
Ilyen csepp lány egész vihart teremt:
Szelet, tengert és hányódó hajót?
Mert két szemed mint tenger árad egyre:
Kis tested küzd az árral, mint hajó,
És sóhajtásod orkán orgonája.
Egymással küzd a könny s a sóhaj árja,
S ha nem csitulnak, összetörhetik
Viharvert testedet. – Nos, asszonyom? . . .
Tudtára adtad elhatározásunk?

CAPULETNÉ

Köszönte szépen és nem kért belőle:
Egy fejfa illik ehhez vőlegényül!

CAPULET

Csak lassan, lassan! Így egy szót sem értek.
Nem kér belőle? Nemhogy megköszönné?
Nem büszke rá? Hát nem gondolja meg,
Hogy egy kis mafla mily boldog lehet,
Ha hozzá ily derék ifjút találunk?

JÚLIA

Nem, büszke nem vagyok; de köszönöm.
Hogy kérkedném azzal, mit gyűlölök?
De köszönöm, hogy nékem jót akartál.

CAPULET

Mi ez, miféle prókátor-fogás?
Köszöni... büszke... mégse köszöni
És mégse büszke... Nézd a bölc
kisasszonyt!

Csak ne köszöngess, ne is add a büszkét,
De ott légy, angyalom, csütörtökön
Páris karján Szent Péter templomában,
Vagy gúzsba kötve hurcoltatlak el!
Kotródj, te béka, te penészvirág!
Te lárvaképű!

CAPULETNÉ Fúj, megháborodtál?

JÚLIA

Térden könyörgök hozzád, jó apám,
Légy most türelmes: hadd szólok csak egy
szót!

CAPULET

Pusztulj, te rongy! Te nyelvelő cseléd!
Annyit mondok, kész légy csütörtökön,
Vagy többet itt a színedet se lássam!
Elég! Ne szólj! Egy mukkanást se halljak,
Mert viszket már a tenyerem! – No asszony,
Sóhajtoztunk, hogy nincs több gyermekünk!

De lám, ez egy is több a kelletténél:
Megvert az Isten, hogy nyakunkba varrta –
Pusztuljon a szemét!

DAJKA Az Isten óvja! –
Nem szép ám az, hogy így tetszik gyalázni.

CAPULET

No lám, a bölcsek bölcse! Fogd be szád,
Te szentfazék! Kofákhoz menj locsogni!

DAJKA

Nem mondok semmi rosszat.

CAPULET Hogy az Isten...

DAJKA

Már szólni sem szabad?

CAPULET Hallgass, szipirtyó!

Ott prézsmítálj a többi vén banyának:
Itt nem kérünk belőle!

CAPULETNÉ Csillapodj!

CAPULET

A szentségit, megőrülök belé!
Éjjel-nappal, uton, bálban, dologban,
Ha ébredek, ha fekszem, egy a gondom,
Hogy férjhez adjam... s most, hogy itt a
kérő,

Fényes nevű, főúri sarjadék,
Dúsgazdag, ifju, művelt és finom,
A legkiválóbb virtusokkal ékes,
Hogy jobbat már kívánni sem lehet –
Most ez a nyafka, félkegyelmű bábu
Ilyen szerencsét így képes fogadni!
„Nem megyek férjhez... Nem vagyok
szerelmes...
Gyerek vagyok még... Irgalmazz, apám...”

Hát ne menj férjhez, tessék, rajta, rajta:
Eredj legelni, itthon nincs helyed!
De úgy vigyázz, hogy nem játszom
szavammal!

Csütörtök itt van! Tedd kezed szivedre:
Ha itt maradsz, övé leszel! Ha nem:
Éhen gebedhetsz, megfagyhatsz az utcán,
Mert esküszöm, nem vagy többé a lányom:
Amim van, abból semmi sem tiéd!
Gondold meg ezt: én állom eskümet. (El)

JÚLIA

Hát nincs a fellegekben irgalom?
Hát nincs, ki fájdalmam mélyére lát?
Anyám, anyám, ne űzzetek világgá!
Halaszd el ezt a nászt – egy hétre csak!
Vagy vessétek meg nászi ágyamat
A kripta mélyén, hol Tybalt hever.

CAPULETNÉ

Hozzám ne fordulj; választ úgyse kapsz.
Tedd, ami tetszik; végeztem veled. (El)

JÚLIA

Jézus! – Dadám! Ki ment meg engemet?
Hisz férjem van... hisz esküm égbe szállt...
Hogy térne vissza hozzám esküvésem,
Hacsak nem férjem küldené az égből,
Itt hagyva ezt a földet? – Jaj, segíts! –
Mért ostromol az Ég ilyen keményen
Ily zsenge-gyenge lényt, mint én vagyok?
Beszélj, dadám! – hát nincs egy jó szavad?
Nincs semmi vigasz?

DAJKA

Van vigasz: figyelj rám.
Számúzték Romeót, s fejem teszem rá,
Nem is tér vissza, hogy kérdőre vonjon.

Ha visszatérne, csak titkon tehetné.
Aszondom hát, mindent meghányva-vetve:
Legjobb, ha szépen férjhez mégy a grófhoz.
Micsoda finom úr!
Hisz Romeo mellette kapcarongy.
A sasnak nincs oly égő, zöld szeme,
Mint Páris úrnak! Itt süllyedjek el,
Ha nem lesz jobb urad a réginél!
Százszor különb! De még ha nem különb is:
A régi anyyi, mintha már nem élne –
Ha egyszer nincsen itt, mit érsz vele?

JÚLIA

Ezt szívből mondtad?

DAJKA

Tiszta szívből én!

Kárhozzam el, ha nem!

JÚLIA

Ámen.

DAJKA

Mi az?

JÚLIA

Csodás, hogy érted a vigasztalást.
Most menj anyámhoz: add tudtára, hogy
Lőrinc baráthoz mentem gyónni, mert
Atyámuram meg mertem bántani.

DAJKA

Megyek, megyek. Látom, helyén a szíved. (El)

JÚLIA

Csábító kígyó, átkozott boszorkány! –
Mi szörnyőbb: az, hogy hitszegésre bujt,
Vagy az, hogy épp ő ócsárolja férjem,
Ki milliószor mennyekig dicsérte?
Távozz tőlem, gonosz tanácsadó:
Kitéplek most szivemből mindörökre!
De majd segít nekem Lőrinc barát!
Ha ő se tud: nem félem a halált. (El)

Negyedik felvonás

I. szín

Lőrinc barát cellája. Jön Lőrinc barát és Páris

LŐRINC

Csütörtökön, gróf úr? Nagyon hamar lesz.

PÁRIS

Apósom, Capulet kívánja így,
S én nem késleltetem, mit ő siettet.

LŐRINC

Azt mondja, még nem lát a lány szívébe;
Szokatlan így esküdni; nem helyeslem.

PÁRIS

Minduntalan Tybalt vesztét siratja;
Szerelmünkről alig tudtam beszélni.
Könnyek házába Vénusz nem köszönt be.
De atyja már veszélyesnek találja,
Hogy bánatába úgy beburkolózott,
S igen bölcsen siettetné a nászt,
Hogy gátat vessen könnyek árvizének.
Magányban egyre sűrűbb lesz a bánat,
De társaságban könnyen szertefoszlik.
Most tudja hát a sürgetés okát.

LŐRINC (*félre*)

Csak a halasztgatás okát ne tudnám! – (*Fenn*)
De íme, éppen itt jön a kisasszony.

Júlia jön

PÁRIS

Örömmel látom jönni hitvesem.

JÚLIA

Örömmel látna tán, mint hitvesét.

PÁRIS

Csütörtökön kell azzá lennie.

JÚLIA

Úgy lesz, mint kell.

LŐRINC

Valódi szent ige!

PÁRIS

A szent atyához gyónni jön talán?

JÚLIA

Önnek gyónok, ha ezt elárulom.

PÁRIS

Csak vallja azt meg néki, hogy szeret.

JÚLIA

Önnek vallom meg, hogy szeretem őt.

PÁRIS

És végül azt, hogy engem is szeret.

JÚLIA

Ha úgy lesz, annál többet ér szavam,
Mert hát mögött s nem szembe mondom el.

PÁRIS

Szegénykém, könnyek hervasztják el arcát.

JÚLIA

A könnyek könnyü diadalt aratnak:
Nem volt az arcom azelőtt se szép.

PÁRIS

Ily szó arcának többet árt a könnynél.

JÚLIA

Nem ártalmas szó ez, mert színigaz:
Arcomba mondhatom tükörbe nézve.

PÁRIS

Enyém az arca már: ne sértse meg.

JÚLIA

Való igaz, hogy arcom nem enyém. –
Van most időd számomra, szentatyám,
Vagy jöjjenek inkább el vecsernyekor?

LŐRINC

Ráérek most is, bánatos leányom. –
Gróf úr, kegyes lesz és magunkra hagy.

PÁRIS

Ments Isten, hogy a szent gyónást zavarjam! –
Tehát csütörtök reggel, Júliám!
Bucsúzóul fogadja szüzi csókom. (El)

JÚLIA

Az ajtót zárd be s jöjj, zokogj velem:
Remény, segítség, vigasz – mind oda!

LŐRINC

Jól ismerem fájdalmadat, leányom:
Már úgy gyötör, hogy majd eszem veszítem.
Hallom, hogy semmiképpen nincs halasztás:
A gróffal egybekelsz csütörtökön.

JÚLIA

Ne mondd, hogy mit hallottál, szentatyám,
Ha nem mondod meg, hogy kerüljem el!
Ha bölcs eszed nem tud segíteni,
Ismerd el, hogy lányod döntése bölcs:
Mindent megold egy perc alatt e tőr.
Szívünk az Ég, kezünk te fontad egybe.
Inkább, semhogy szívem máshoz hajoljon,
S kezem, melyet te adtál Romeónak,
Pecsétül adjam újabb frigykötéshez:
Dermesse holtra mindkettőt e vas!
Mögötted egy élet tapasztalása:
Adj hát belőle, adj nekem tanácsot!
Vagy nézd, amint egy véres penge ítélt

A szívet tépő kétségek perében,
Mit annyi esztendővel gazdagon
Tündöklő elméd el nem dönthetett.
Beszélj, atyám! – vagy jöjjön a halál,
Ha bölcsességed gyógyírt nem talál.

LŐRINC

Megállj, leányom! Van még egy segítség!
De tervem oly vak elszánást kíván,
Amily vak sorsod, mellyel küszködöl.
Ha inkább elpusztítanád magad,
Mintsem hogy Páris gróffal egybekelj:
Tán lesz erőd egy rettentő kalandhoz,
Mely a gyalázat torkából kiment.
Ha kész vagy a halállal szembenézni,
Én kész vagyok rajtad segíteni.

JÚLIA

Mindent inkább, mint azt az esküvőt!
Mondd, hogy vessem magam le bástyafokról,
Hogy rablók közt vagy kígyók közt
tanyázzam;
Kötözz egy ordító medvével össze:
Vagy zárj egy kriptaboltba éjszakára,
Hol garmadában állnak vézna vázak,
Lekoppadt csontok, csempe koponyák;
Akár, a frissen ásott sírba fektess,
Az új halottal egy lepelbe burkolj:
Bármit kérhetsz, mit fogvacogva félek –
S én szemrebbenés nélkül megteszem,
Ha Romeóhoz hű maradhatok!

LŐRINC

Helyes! Légy otthon jókedvű; mutasd,
Hogy Párisé vagy. Holnap szerda van...
Ügyelj, hogy éjjel egyedül maradhass:

Ne engedd, hogy dadád szobádba' háljon.
Nézd, itt e csepp üveg: ha ágyba tértél,
Hörpintsd ki hirtelen, mi benne van.
Ettől minden kis porcikád előnti
Valami hűvös, ólmos zsidbadás;
Eredben is megáll a lüktetés;
Lélegzeted se jelzi majd, hogy élsz;
Ajkad, képed rózsái megfakulnak;
Pillád lecsuklik, mintha a halál
Zárná ki lelked ablakán a fényt,
S kormányzó ész hiján minden tagod
Dermedt, görcsös, hideg lesz, mint a holté.
A zord halálnak álcáját viselven,
Így fekszel majd negyvenkét óra hosszat,
S végül – mint könnyü álomból – felébredsz.
Ha reggel völégényed érkezik,
Hogy ébresszen: holtan talál az ágyon.
Aztán, amint a városban szokás,
Nyitott koporsóban, legszebb ruhádban,
Elvisznek a családi kriptaboltba,
Ahol Capulet-őseid pihennek.
Én Romeót tervünkről értesítem,
Még mielőtt te álmodból felébredsz,
S ő levelemre városunkba jön.
Itt vélem együtt várja ébredésed,
S még aznap éjjel Mantovába szöktet.
Így ment meg hát a szégyentől e szer –
Ha ingatagság, női félelem
Le nem lohasztja elszántságodat.

JÚLIA

Csak add, csak add, ne szólj a félelemről!

LŐRINC

Tessék, leányom. Légy hű és erős!

Egy szerzetes megy rögtön Mantovába,
És levelemmel férjednél terem.

JÚLIA

Te adj erőt, hatalmas Szerelem! –
Ég áldjon, szent atyám! (*El*)

2. szín

Csarnok a Capulet házban.
Jön Capulet, Capuletné, a dajka és két szolga

CAPULET

Csak azt hívod meg, akit följegyeztem. –

Első szolga a listával el

Te meg keríts vagy húsz ügyes szakácsot!

MÁSODIK SZOLGA

A legjavát szedem össze. Jól megnézem, melyik hogy nyalja az ujját.

CAPULET

Mit akarsz azzal?

MÁSODIK SZOLGA

Annyit mondok, uram, nincs szíve annak a szakácsnak, aki nem nyalogatja az ujját. Én az olyannal szóba se állok.

CAPULET

Eredj, siess!

Második szolga el

Körmünkre ég a rengeteg dolog. –
Tehát Lőrinc baráthoz ment a lányom?

DAJKA

Biz' úgy!

CAPULET

No, az talán majd észre téríti.
Kiállhatatlan, makrancos vakarc.

Júlia jön

DAJKA

Jön már: ni, hogy megkönnyebbült a
szentem!

CAPULET

Halljuk, te durcás, merre kódorogtál?

JÚLIA

Meggyónni voltam gyarló vétkemet,
Hogy lázadoztam rendelésed ellen.
Lőrinc barát kegyes szavakkal intett,
Hogy térden állva megkövesslek.
Könyörgök, hogy bocsáss meg még ez
egyszer:

Mostantól minden kéréseid – parancs.

CAPULET

Most küldj a grófhhoz és üzend meg ezt:
Már *holnap* reggel lesz az esküvő.

JÚLIA

Az ifjú grófot Lőrincnél találtam,
S oly szíves voltam hozzá, mint tehettem
A szűz szemérem megsértése nélkül.

CAPULET

Örvendek, lányom; ezt jól tetted; állj fel.
Nagyon helyes. – Hadd értek szót a gróffal!
Igen: hívjátok most mindjárt ide! –
A szent barátoknak – Istenemre mondom –
Hálás lehet mindenki városunkban.

JÚLIA

Dadám, édes, feljönnél most szobámba,
Hogy együtt minden ékszert és ruhát
Holnap reggelre összeválogassunk?

CAPULETNÉ

Nem sürgős: ráérünk csütörtökig.

CAPULET

Csak rajta: holnap lesz az esküvő.

Júlia és a dajka el

CAPULETNÉ

Föl sem tudunk készülni holnapig:
Már este van.

CAPULET

Majd én utánalátok.

Meglátod, asszony, minden rendbe jön.
Csak menj, segíts ruhákat válogatni.
Le sem fekszem ma. Hagyj magamra, kérlek.
Hadd legyek egyszer én a „háziasszony”! –
Hahó! – Mind elmentek? – Magam megyek
Párisnak szólni, hogy készüljön el
Holnap korán! Alig bírok magammal,
Hogy ez a kis bolond így észre tért.

Mindketten el

3. szíjn

Júlia szobája. Júlia és a dajka jön

JÚLIA

Együtt a holmi. Kérlek, drága dajkám,
Hogy éjszakára hagyj engem magamra.
Sokat kell még imádkoznom ma este,
Hogy kedvesen tekintsen rám az Ég:
Tudod, mily vétkes és zilált a lelkem.

Jön Capuletné

CAPULETNÉ

Hát szorgoskodtok? Nincs szükség reám?

JÚLIA

Nincs már, anyám; mindent elkészítettünk,
Amint a nagy nap megkivánja tőlünk.
Csak arra kérlek, hagyjatok magamra.
Dadám inkább veled legyen ma éjjel:
Hisz úgylis annyi gond szakadt reád,
Most, hogy sietni kell.

CAPULETNÉ

Jó éjszakát.

Feküdj le, lányom, rád fér már az alvás.

Capuletné és a dajka el

JÚLIA

Isten veled! – Ég tudja, látsz-e többet...
Zsibbasztó, hűvös borzadály fut át,
S jéggé meresztli lüktető szívem.
Most még szólhatnék, hogy segítsenek...

Dadám! – De mit tehetne ő?

Szörnyű szerepem magam játszom el. –

Jer hát, üveg! –

S mi lesz velem, ha nem hat ez a szer?

Akkor holnap meglesz az esküvő?

Nem, nem! Segít e tőr. – Heverj csak itt! –

(Kiteszi törét)

De hátha mérég?... hátha a barát

Mesterkedik csalárdul és megöl,

Hogy elkerülje a gyalázatot,

Mert Romeóval összeeskettett?

Úgy rettegek... De mégse! Nem lehet!

Hisz őt olyan kegyesnek ismerik...

Távozz tőlem, förtelmes gondolat! –

S mi lesz velem, ha tán a föld alatt

Előbb ocsúdom, mintsem Romeo

Megmentésemre jön? Irtóztató!

Nem fojt-e meg a bűzös száju kripta,

Hová nem csap be tiszta fuvalom –

Jaj, nem talál-e holtan Romeo?

S ha élek is, mi lesz velem, mi lesz,

Ha éjtől és haláltól borzadozva,

Ott ébredek e dermesztő tanyán,

A bolt alatt az ősi kamra mélyén,

Hol anyi század óta tornyosulnak

A porrá omlott ősök csontjai,

S az új halott, a vérvaros Tybalt

Már bomladoz a szemfedő alatt;

Hol éjfél tájon szellemhad repes –

Ó, jaj! ha tán korán ocsúdom ott,

Hol dögletes bűzben sikoly riad,

Mint egy kitépelt mandragóra jajja,

Melytől megőrül minden földi lény...

Mi lesz, mi lesz, ha elvesz ép eszem
Szorongató rémségek gyűrűjében:
Ha ősök vázát csörgetem bomolva,
Ha roncs Tybaltot lepléből kirántom,
Ha egy üköm csontját botul kapom fel
S széjjelloccsantom lázas agyvelőm?
Ni, ott!... Mi az? Tybalt kísértete...
Kutatja szerte Romeót, ki őt
Tórhegyre tűzte... Állj, Tybalt! Megállj! –
Megyek, jó Romeo! Ezt rád köszöntöm!
(*Kiissza az íveget és az ágyra roskad*)

4. szín

*Csarnok a Capulet házban.
Jön Capuletné és a dajka*

CAPULETNÉ

Fogd: itt a kulcs. Hozz cukrozott gyümölcsöt.

DAJKA

A tésztához kell birs meg datolya.

Capulet jön

CAPULET

Gyerünk! Ez már a második kakasszó.

Hajnalt kongattak: három óra van.

A süteményre gondolj, kedvesem:

Semmit se sajnálj!

DAJKA

Jaj, de nagy katuska!

Feküdjön már le! Máma éccakázik,

De holnap majd nyögi.

CAPULET

Ne félts te engem!

Hányszor fenn voltam kisebb ok miatt is

Hajnalhasadtig, másnap mégse nyögtem.

DAJKA

Azt tudjuk, milyen szoknya-lesi volt.

De máma én is résen leszek ám!

Dajka és Capuletné el

CAPULET

Ni csak, féltékeny! Féltékeny!

Mi ez?

ELSŐ SZOLGA

A szakácsnak lesz; én nem is tudom, mi.

CAPULET

Siess, siess!

Első szolga el

Száraz tuskót, fiú!

Majd Péter megmutatja, merre van.

MÁSODIK SZOLGA

Lelek tuskót magam fejétül is;

Minek fussak Péterhez mindenért?

CAPULET

Elég tuskófejű vagy magad is!

No rajta, bikfic! – Szent Ég, fenn a nap!

Mindjárt itt lesz a gróf a zenekarral...

Mert azt ígérte... Hallom itt közel!

Zene kintről

Hé, dajka! – Asszony! Hol vagy? – Dajka!
Hallod?

A dajka jön

Fuss Júliához, öltöztess hamar!

Én szóval tartom Párist, csak szaladj!

Siessetek, mert itt a vőlegény!

Szaladj, ha mondom.

Mindketten el

Júlia szobája. Júlia az ágyon. Jön a dajka

DAJKA

Kisasszony! Ej, no! – Alszik, mint a bunda. –
Báránycám! Gyöngyöm! Hé, álomszuszek!
Kelj föl, galambom, lelkem, szép
menyasszony!

No, meg se mukkansz? Tán előre alszol?

Jól is teszed, mert máma éjszaka

Majd Páris úr gondoskodik felőle,

Hogy ne sokat pihenj. Uram bocsá' –

Mit van mit tenni? – Olyan mélyen alszik,

Csak föl kell költenem. – Kisasszonyom!

Találjon csak a gróf ur itt az ágyban,

Tudom, kiugrat! – Mit látok? ruhástul?...
Felöltözött és újra lefeküdt?

Hát csak felköltöm. – Úrnőm, hej, kis
úrnőm! –

Jaj, Istenem! Segítség! Jaj, segítség!

Meghalt az úrnőm... Ezt kellett megélnem!

Jaj, szíverősítőt! – Uram! – Nagyasszony!

Jön Capuletné

CAPULETNÉ

Miféle lárma ez?

DAJKA Jaj, Istenem!

CAPULETNÉ

Mi történt?

DAJKA Tessék nézni! Szörnyűség...

CAPULETNÉ

Uristen! – Kisleányom! Mindenem!
Kelj fel, nézz rám, vagy itt halok meg én is!
Segítség! Jaj! Kiáltsatok: segítség!

Capulet jön

CAPULET

Hol az a lány? Megjött a vőlegény!

DAJKA

Meghalt... örökre itt hagyott. Nagy Isten!

CAPULETNÉ

Nagy Isten! Vége, vége, vége, meghalt!

CAPULET

Mutassátok! Uristen! Jéghideg...
A vére meghűlt, teste megmeredt;
Szederjes ajka régen nem lehel:
Halál megülte, mint a kora dér,
Minden mezők legédesebb virágát.

DAJKA

Jaj, átokverte nap!

CAPULETNÉ

Ó, szörnyü végzet!

CAPULET

Itt a halál, hogy jajra nyissa szám,
De torkon markol és szavam szegi.

Jön Lőrinc barát és Páris zenészekkel

LŐRINC

Nos hát, indulni kész az ifju mátká?

CAPULET

Indulni kész és többé meg se tér.
Fiam, az esküvőd előtti éjjel

Mátkádat a halál ölelte át.

Ő törte el lányságának virágát,

Ő vette el egyetlen lányomat.

Halál a vőm, reá száll mindenem:

Övé jószágom, kincsem, életem.

PÁRIS

Hogy vártam, hogy derüljön rám e nap!

S hogy felderült, a gyász borul reám.

CAPULETNÉ

Boldogtalan, kegyetlen, átkozott nap!

Siralmasabb órát a vén Idő

Nem ért meg végtelen zarándokútján.

Egyetlenegy szerelmes gyermekem volt,

Egyetlenegy jutalmam, vigaszom –

S a vad halál kitepi két karomból.

DAJKA

Ó, szörnyűség! Ó, szörnyü, szörnyü gyász!

Irtóztatóbb nap nem virradt reám

Még soha, soha, soha életemben!

Jaj, átkozott nap! éjfékete nap!

Szakadt-e ránk ilyen vak éjszaka?

Ó, szörnyü nap! Ó, szörnyü gyász!

PÁRIS

Megcsalt, kifosztott, eltiport a sors. –

Kijátszottál, gyalázatos halál:

Órvul döftél szíven! – Szerelmesem,

Te voltál életem, te vagy halálom!

CAPULET

Porig gyalázva, holtra sújtva mind... .

Irgalmatlan nap, mért köszönsz reánk,

Ha ünnepünket gyászba, könnybe fojtod?

Ó, gyermekem! Ó, lelkem, mindenem!

Itt hagytál engem? Nincs élet tovább:
Egy magzattal minden sírba szállt.

LŐRINC

Csitt, csitt, az Istenért! Mit ér a jaj,
Ha tornyosúl a baj? E drága lányon
Az éggel egyaránt osztoztatok.
Immáron égbe szállt és boldog ott.
Ti nem tudtátok életét megóvni:
De örök élet vár reá az égben.
Kivántátok, hogy egyre többre jusson,
Hogy mindenkben mindig boldoguljon:
Miért zokogtok, hogy megboldogult
És feljutott a fényes mennyekig?
Mily balga szenvedéllyel égték érte!
Örjöngtök, hogy jobblétre szenderült?
Nem boldogít a hosszú házasság élet:
Boldog, ki ifjan már a mennybe térhet.
Ne sírjatok hát! Fűzzetek hajába
A szép halottnak ékes rozsmaringot,
S teljes díszben vigyétek őt a dómba!
Bár könnyünk hull, midőn a búcsu int,
Az értelem kacagja könnyeink.

CAPULET

Az ünnep, mellyel készültünk a nászra,
Aranyló fényét váltja barna gyászra.
Húrok helyett harangok érce zendül;
A nászébédből temetési tor lesz;
A nászadalokból siratók kara,
A mirtuszágából síri koszorú –
Jaj, minden pompa visszájára fordul!

LŐRINC

Menj, jó uram – te is, nagyasszonyom,
És Páris gróf is: mind készüljete,

Hogy elkisérjük szépséges halottunk.
Az Ég valami vétekért lakoltat:
Hajtsunk fejet, mert jaj a lázadóknak!

Capulet, Capuletné, Páris, Lőrinc el

ELSŐ ZENÉSZ

Rakhatjuk el a sípot: mehetünk.

DAJKA

Bizony, rakjátok el, jó emberek:

Láthatjátok, hogy beborult felettünk. (El)

ELSŐ ZENÉSZ

No, rakjuk el, mert minket raknak el!

Jön Péter

PÉTER

Jaj, muzsikások, muzsikások, a „Hopp, Sá-
ri!”-t, azt fűjjátok! Itt halok meg, ha nem fűj-
játok a „Hopp, Sári!”-t.

ELSŐ ZENÉSZ

Miért a „Hopp, Sári!”-t?

PÉTER

Mert a szívem majd megszakad a bánattól.
Gyűjtsatok rá valami jó ropogós siratóra,
hogy megvigasztalódjam.

ELSŐ ZENÉSZ

Nem gyűjtünk semmire, nem kell ide mu-
zsika.

PÉTER

Nem muzsikáltok?

ELSŐ ZENÉSZ

Nem.

PÉTER

Majd mindjárt kaptok valamit!

ELSŐ ZENÉSZ

Mit?

PÉTER

Útravalót, de annyit, hogy mozdulni se tudtok.

ELSŐ ZENÉSZ

Ne félj attól: majd visszaadunk két marokkal.

PÉTER

Vigyázz, muzsikus, megtanítlak kesztyűbe dudálni! (*Tört ránt*)

ELSŐ ZENÉSZ

Engem bajosan: flótás vagyok, nem dudás.

MÁSODIK ZENÉSZ

Tedd el a gyíklesőd, vedd elő a jobbik eszed.

PÉTER

No, hadd látom, hogy bírtok az eszemmel? Minek a vas? Elmeéllal aprítlak tokánnyá. – Feleljetek meg egy kérdésre, ha olyan nagy legények vagytok!

Lelkünkön bár a gyász az úr

S bánat borong szívünkön:

Ezüst hangon zenél a húr...

No, mért „ezüst hangon”? Halljuk, mért ezüst a muzsika? – Beszélj, Pikula Simi!

ELSŐ ZENÉSZ

Mert nincs édesebb az ezüstpéNZ hangjánál.

PÉTER

Bolond beszéd. – Halljunk téged, Duda Dönci!

MÁSODIK ZENÉSZ

Azért ezüst a muzsika, mert a muzsikUS csak ezüstért muzsikál.

PETER

Bolond beszéd! Mondd meg szaporán, Szaporán Jankó!

HARMADIK ZENÉSZ

Biz' isten, belém fullad a szó!

PÉTER

Persze, persze, megbocsáss, te vagy az énekes, azért nincsen hangod. – No, megmondom én. Azért ezüst a muzsika, mert az ilyen szerencsétlen flótások azt se tudják, mi az arany.

Ezüst hangon zenél a húr

A könnyezőknEK vígaszúl...

(*Énekelve el*)

ELSŐ ZENÉSZ

Még ilyen pimasz tökfilkót!

MÁSODIK ZENÉSZ

Kötné fel a hóhér! – Gyertek be, megvárjuk a gyásznépet: most már itt ragadhatunk a halotti torra.

Mind el

Ötödik felvonás

Utca Mantovában. Jön Romeo

ROMEO

Ha csábos álomnak hinnem lehet,
 Ma még valami jó hír vár reám.
 Szivemben Ámor tündökölve trónol;
 Egy ismeretlen szellem szárnyra vesz
 S a föld felett lebegtet édesen.
 Álmomban jött szerelmem s halva lelt
 (De furcsa! gondolkoztam holtan is!),
 Ő szájon csókolt s én életre keltem –
 De új életre, mint a föld királya!
 Ó, mily csodás a szerelem maga,
 Ha üdvösség csak álmoképe is! –

Jön Baltazár

Verónából jössz? Beszélj, Baltazár!
 Mi az? Nem írt nekem Lőrinc barát?
 Hogy van szerelmem? Hát atyámuram?
 Jaj, hogy van Júliám? – Ezt kérdem újra,
 Mert minden jól van, hogyha jól van ő!

BALTAZÁR

Ő jól van, gazdám: minden jól van immár.
 A teste nyugszik lent, hol ősei;
 S a lelke fent az angyalok között.
 Láttam, mikor a kriptabolta tették,
 S vágattam, hogy kegyelmeddel tudassam.
 Bocsássa meg az úrfi ezt a rossz hírt:
 Csak rendelése szerint jártam el.

ROMEO

Való? – Szemembe mersz-e nézni
mennybolt? –

Tudod lakásom: hozz tintát, papírt!
S szerezz lovat: ma este indulok.

BALTAZÁR

Kérem, gazdám, legyen türelmesebb!
Olyan vad és halálsápadt az arca –
Félek, baj éri.

ROMEO

Hallgass, képzelődsz.

Most hagyj magamra; teljesítsd parancsom.
Semmit sem írt nekem Lőrinc barát?

BALTAZÁR

Nem írt, uram.

ROMEO

Rendben van: menj utadra.

Keríts lovat. Én is mindjárt megyek.

Baltazár el

Szerelmesem, veled hálok ma éjjel. –
Lássuk, hogyan! – Gonosz sors, mily hamar
Tanácsot adsz az átkozott szegénynek!
Eszembe jut egy patikárius...
Itt lakhat: erre láttam őt minap,
Toprongyosan, kócos szemöldökével.
Aszott gyógyfűveket szemelt aszottan:
A nagy nyomor csontig lerágta húsát.
Sötét boltjában teknősbéka lógott,
S egy alligátor, s förtelmes halak
Kiszáradt bőre. Fent a polcokon
Ütött-kopott, üres kis tégelyek,
Zöld bögrék, hólyagok, dohos magok,
Zsinegvégek, száraz mézeskalácsok,

Jól széjjel rakva, hogy mutassanak.
Elnéztem ezt és azt mondtam magamban:
„Ha egy embernek méreg kellene,
Efféle éhenkórász adna néki,
Ha pallos jár is érte Mantovában.” –
Próféta volt e furcsa gondolat!
E nyomorult fog megsegíteni!
Ha jól emlékszem, itt e házba láttam;
De most ünnepnap, boltja zárva van. –
Hé, patikárius!

PATIKÁRIUS

Ki szólitott?

ROMEO

Jöjj csak, te jámbor. Látom, hogy szegény
vagy.

Itt van negyven dukát: adj érte mérget;
De olyan hirtelen hatásu szert,
Mi átcikáz az életúnt erén,
Hogy azon nyomban holtan rogy le tőle,
S a testéből a lélek úgy szakad ki,
Amint a villanó lőpor kirobban
Egy pillantás alatt az ágyu torkán.

PATIKÁRIUS

Van ily szerem, de törvényünk szerint:
Ki árusítja, fejével fizet.

ROMEO

Koldús létedre így félsz a haláltól?
Hisz arcodról lerí a koplalás;
Szemedben gondok, kínok láza ég;
Szégyen s nyomor görnyeszti hátadat:
Mit néked a világ s törvényei!
Nincs oly törvény, mi gazdaggá tehet.
Fütyülj a jogra, jámbor: vedd el ezt!

PATIKÁRIUS

Szegénységem hajol meg, nem fejem.

ROMEO

Szegénységed veszem meg, nem fejed.

PATIKÁRIUS

Keverje ezt a port akármi lébe

S hörpintse fel: ez földhöz vágja menten,

Ha húsz erős legényen túltesz is.

ROMEO

Ne, itt arany! – De méreg ám ez is:

Többet pusztít e förtelmes világon,

Mint kotyvalékod, melyet tilt a törvény.

Én adtam mérget néked, nem te nekem.

Ereggy csak: ételt végy és gömbölyödj! –

Ír vagy te, méreg! Gyógyítsd meg szivem

A kriptában, hol Júliám pihen. *(El)*

2. szíjn

Lőrinc barát cellája. Jön János barát

JÁNOS

Hé, merre vagy, testvérem Szent Ferencben?

LŐRINC *(jön)*

János barát! Megjöttél Mantovából?

No, hál' istennek! Mint mond Romeo?

Vagy adsza hát a levelét, ha írt!

JÁNOS

Még egy meztlábás frátert kerestem,

Az ispotályi ápolók közül,

Hogy azzal együtt menjünk Mantovába.

De ott meg azt hitték a városőrök,

Hogy mind a ketten egy helyről jövünk,

Ahol a döghaláltól hull a nép.

Bezártak és egy lépést sem tehattünk.

Hiába szedtem úgy a lábamat.

LŐRINC

És kire bíztad azt a levelet?

JÁNOS

Nem vállalták el: itt hozom magammal.

Futárt se kaphattam, hogy visszaküldjem:

Úgy félnek ottan mind a döghaláltól.

LŐRINC

Csapás csapásra! Szent Ferencre mondom,

Nem holmi semmiség e kis tekercs,

De fontos írás: végzetes lehet,

Hogy itt maradt. Most fuss, atyámfia,

S keríts nekem egy feszítővasat.

JÁNOS

Futok, testvérem, mindjárt szerzek egyet.

(*El*)

LŐRINC

Magam megyek a kriptaboltna hát.

Még néhány óra – s ébred Júlia.

Megátkoz engem majd, hogy Romeót

Még nem tudattam eddig semmiről.

De újra írok érte Mantovába.

És Juliát közben szobámba rejtem.

Szegény kis élő test a cinteremben! (*El*)

3. szín

Temető. A Capulet-kripta.

Páris és egy apród fáklyával, virággal jön

PÁRIS

Most add a fáklyát s állj meg arra messzebb.

Nem, oltsd el inkább: meg ne lássanak.

Feküdj le ott a ciprusfák tövében

S tapaszd füled a barlangos talajra.

Keresztül-kasul sírok vannak itt lenn:

A láb felettük lépést sem tehet,

Hogy meg ne halljad. Füttyszóval jelezd,

Ha bárkit a közelben észreyennél.

Virágom add! Eredj és jól vigyázz!

APRÓD (*félre*)

Egy szál egyedül itt a temetőn...

Fogam vacog, de hát: Isten neki! (*Elvonul*)

PÁRIS

Virág borítsa nászágyad, virágom!

Jaj, föld és kő a baldachin feletted!

Megöntözöm majd gyászos éjszakákon,

Ha bánatomban könnyeim peregnek.

Mindig, ha már a nap leáldozott,

Mától virággal, könnyel áldozok.

Az apród füttyül

Füttyült a fickó! Lépések zaja...

Mily átkozott láb jár e síri kertben,

Hogy megzavarja gyászom és szerelmem?

Fáklyával jön... Takarj el, éjszaka! (*Elvonul*)

ROMEO

A csákányt és a feszítővasat! –
Itt egy levél: holnap reggel korán
Atyámuramnak rögtön átadod.
Fáklyát nekem! S ha kedves életed,
Jó messze mégy és félbe nem szakítasz,
Akármit látsz, vagy hallasz itt ma éjjel.
Azért szállok le én a kriptaboltba,
Hogy megláthassam kedvesemnek arcát,
S halott újjáról egy gyűrűt levonjak –
Mert az a gyűrű nékem mindenem.
Most állj odébb, s ne légy kíváncsi, menj!
Ha vissza mersz lopózni, hogy kileisd,
Mi dolgom van még lent a kriptaboltban:
Lelkemre mondom, cafrangokra vágjak,
S úgy hánylak szét az éhes temetőn!
Vad és sötét a kedvem és az éj,
Irtóztatóbb, kérlelhetetlenebb,
Mint éh tigris, vagy bőgő óceán.

BALTAZÁR

Megyek, nem háborítom én az úrfit.

ROMEO

Derék fiú vagy. Ez legyen tiéd.
Élj boldogul. Isten veled, barátom!

BALTAZÁR *(félre)*

Itt búvok meg, ha százszor is titok:
Tekintetéből rosszat sajditok. *(Elvonul)*

ROMEO

Undok torok, halál garatja, te!
Benyelted a föld legdrágább gyümölcsét.
Feltépem bűzös állkapcaidat,

S megtömlek újra, ha tetszik, ha nem!
(Feltöri a kriptá ajtaját)

PÁRIS

A számüzött garázda Montague az,
Ki Júliám bátyját halálra döfte.
A bánat ölte meg a tünde szép lányt.
S a gyilkos eljön holtakat gyalázn!
De elfogom, ha addig élek is! –
Megállj, szentségtörő, gaz Montague!
A síron túl is bosszuért lihegsz?
Add meg magad, te cégéres gazember!
Kövess azonnal; halál vár reád.

ROMEO

Halál valóban: azért jöttem én.
Ne kísérts egy szegény boldogtalant:
Fuss, jámbor ifju! Holtak járnak itt:
Kerüld el őket messze! Kérve kérlek,
Ne terheld újabb bűnnel lelkemet:
Ne ingerelj, eredj! Hitemre mondom,
Jobban szeretlek téged önmagamnál,
Mert önmagamra emelek kezét.
Menj, éld világod! Mondd, ha kérdenek:
Egy jámbor örült futni engedett.

PÁRIS

Nem kell az irgalmad, gonosztevő.
Elfoglak téged, mint halottgyalázót.

ROMEO

Nem nyughatol? Hát vedd magad, fiú!

Vívnak.

APRÓD

Uristen, vívnak! Örökért futok... *(El)*

PÁRIS (*elesik*)

Végem! – Ha van szivedben irgalom:
A kriptaboltba fektetsz Júliához.
(*Meghal*)

ROMEO

Hitemre, megteszem. – Hadd lássam arcát! –
Mercutio rokona, Páris az! –
Mit is beszélt az úton Baltazár?
Háborgó lelkem nem figyelt reá...
Páris készült elvenni Júliát?
Jól emlékszem? Vagy álom volt csupán?
Vagy megbomlottam Júliám nevéből
És képzelődtem? – Add kezed, barátom:
A sors könyvében együtt van nevünk.
Dicső kriptába zárlak, ifju holt.
Kriptába? Nem! Tündöklő fárosz ez!
Mert Júliám szépsége úgy ragyog,
Hogy trónteremmé lesz a cinterem. –
Nyugodj, halott, kit egy halott temet!
(*Párist a kriptába fekteti*)
Hány ember van, ki végső percein
Mosolyra gyúl! Azt mondják ápolói:
Utolsó lobbanás. – Lobbanasz-e hát,
Utolsó láng? – Szerelmem! Hitvesem!
Lelked mézét kiszívta a Halál,
De nincs hatalma bűbájdod felett.
Nem győzött! Szádon, arcodon piroslik
Szépséged zászlaja: a hódító
Ki nem tűzhetette sápadt színeit. –
Tybalt, te fekszel itt véres lepelben?
Nagyobb elégtételt kaphatsz-e tőlem,
Mint ezt, hogy jobbam, mely szíven döfött,
Most gyilkosodnak életét szegi?

Bocsáss meg, testvér! – Drága Júliám,
Mi óvta meg szépségedet? Talán
Szerelmes lett beléd a vak Halál?
Itt rejteget a vézna szörnyeteg
A föld alatt, hogy szeretője légy?
Úgy féltetek, hogy oldaladra fekszem,
S ki nem lépek többé a gyászos Éj
E csarnokából: itt tanyázom, itt,
Hol síri férgek szolgálányaid.
Végső hajlékom itt legyen nekem:
Rossz csillagok jármát itt rázza le
Az élet nyútté hús! – Szemem, tekintsd,
Karom, szorítsd még egyszer őt: s te, ajkam,
Te lelkem zára, csókoddal pecsételd
Örök kötése a kufár Halállal. –
Jer hát, te vad, te keserű vezér!

(*Fogja a mérget*)

Sötét hajós, repítsd a szirt fokának
E holtra fáradt, megtépett hajót. –
Teérted, Júliám! (*Kiissza*)

Derék vegyész,

Mily gyors a mérged! – Csókkal alszom el...
(*Meghal*)

*A temető másik végén jön Lőrinc barát lámpával,
ásóval, feszítővassal stb.*

LŐRINC

Jaj, Szent Ferenc, segíts! Vén lábaim
Hány sírba megbotlottak már az éjjel! –
Ki az?

BALTAZÁR Jó ismerőse, szent atyám.

LŐRINC

Áldás, békesség! Nem tudod, barátom,
Miféle fáklya fénylik ott hiában
A nyűveknek s a vaksi koponyáknak?
Nem Capuleték kriptájában ég?

BALTAZÁR

Ott ég, atyám; s az én gazdám van ott,
Akit szeret.

LŐRINC   Ki az?

BALTAZÁR   Hát Romeo.

LŐRINC

Mióta van ott?

BALTAZÁR   Jó félóra óta.

LŐRINC

Jöjj hát a kriptaboltnba.

BALTAZÁR   Nem merek.

A gazdám azt gondolja, messze járok.
Előbb irtóztatóan rám ijesztett,
Hogy itt öl meg, ha leskelődni mernék.

LŐRINC

Jól van, magam megyek. Úgy rettegek:
Valami szörnyü sejtelem fog el.

BALTAZÁR

Amint a ciprusfák alatt aludtam,
Azt álmodtam, hogy vívott itt a gazdám
És egy embert levágott.

LŐRINC   Romeo! –

(Előremegy)

Nagy ég! miféle vér csepegte le
A kriptaboltnak kőlépcsőzetét? –
S e két gazdátlan, vérmocskolta kard
Hogyan került a béke otthonába?

(Belép a kriptába)

Ez Romeo! Halálsápadt... Ki még?
Páris gróf is! Vérébe fagyva fekszik...
Mily átkos végzet dült e szörnyü órán? –
De ébred Júlia!

(Júlia felébred)

JÚLIA

Az én jóságos szent atyám! – S a férjem?
Emlékszem, mit mondtál, hol ébredek
majd...

Itt is vagyok... De hol van Romeo?

Zaj kívülről

LŐRINC

Zajt hallok ott kinn! – Jöjj innen, leányom,
Holtak dögvészes hálócsarnokából!
Mindnyájunknál hatalmasabb erő
Áthúzta számításomat. Siessünk!
A férjed holtan fekszik kebleden...
Amott Páris... Jöjj, elhelyezlek én
A szent apácák klostromába, jöjj!
Ne kérdezz semmit, rögtön itt az őrség!
Kövess, leányom!

Újabb zaj kívülről

Nem merek maradni. (El)

JÚLIA

Csak menj magad; én el nem mozdulok. –
Mi ez? mit tart kezében kedvesem?
Hát méreg szegte életét derékba...
Fukar, te! nem hagytál egy árva cseppet,
Hogy utolérjelek? – Hadd érem ajkad:

Talán maradt ott egy parányi méreg,
Mi porba sújt – és mennyekig repít.
(*Megcsókolja Romeót*)

Ajkad meleg...

ELSŐ ŐR Vezess, fiú! – No, merre?

JÚLIA

Jönnék! De nem késem! – Jer, drága tör:

(*Kirántja Romeo törét*)

Ez jobb hüvely (*keblébe döfi*) –

maradj itt mindörökre!

(*Romeóra roskad és meghal*)

Jönnék az örök Páris apródjával

APRÓD

Ott lesznek, ott, ahol a fáklya ég.

ELSŐ ŐR

A lépcső véres. – Járjatok körül,
S akárkit letek itt: fogjátok el!

Néhány ór el

Siralmas látvány! Itt a gróf leszúrva...
S itt Júlia... Még vérzik, még meleg...
Pedig két napja már, hogy eltemették! –
Jelentsd a hercegnek! – Ti fussatok
A Capuletekhez s a Montague-khoz! –
Ti meg nyomozzatok mindenfelé!

Újabb örök el

Akármilyen sötét e szörnyü kép,
Világosan kell látni hátterét.

Örök jönnek Baltazárral

MÁSODIK ŐR

Itt künn találtuk Romeo legényét.

ELSŐ ŐR

Őrizzétek, míg meg nem jött a herceg.

Örök jönnek Lőrinc baráttal

HARMADIK ŐR

Itt egy barát: reszket, nyög és zokog.

Az ásót és a csákányt nála leltük,

Amint a sírok közt amarra tartott.

ELSŐ ŐR

Igen gyanús: csak őrizzétek őt is.

A herceg kíséretével jön

HERCEG

Mily balszerencse ébred ily korán,
Hogy virradatkor ágyunkból kiűz?

Jön Capulet, Capuletné és mások

CAPULET

Mi történt, hogy jajognak mindenütt?

CAPULETNÉ

Ki Romeót, ki Júliát, ki Párist

Kiáltoz sírva-ríva utcaszerte –

S tolong a nép a sírboltunk felé.

HERCEG

Miféle harsány rémület riad?

ELSŐ ŐR

Fenség, itt fekszik Páris gróf megölve;
Ott holtan Romeo; s ott Júlia,
Ki múltkor húnyt el, mégis vére foly.

HERCEG

Nyomoztatok e véres tett után.

ELSŐ ŐR

Itt egy barát és Romeo legénye.
Olyan vas szerszámok voltak velük,
Amikkel feltörhették ezt a sírt.

CAPULET

Úristen! – Nézd, a lányunk vérben ázik! –
Ó, jaj nekem, hogy eltévedt e tör!
Elhagyta házát, Montague övén,
S lányom szívében lelt nyugóhelyet.

CAPULETNÉ

Jaj, gyászos látvány! Mint lélekharang,
Intesz, hogy csontjaimra vár a sír.

Jön Montague és mások

HERCEG

Jöjj, Montague. Korán kellett ma kelned,
Mert gyermeked korán nyugodni tért.

MONTAGUE

Meghalt az éjjel drága hitvesem:
Nem bírta el fiunk száműzetését.
Mi új csapás várhat még vén fejemre?

HERCEG

Tekints oda és lásd magad szemével.

MONTAGUE

Goromba gyermek! Ezt kellett megérnem,
Hogy sírba térsz apád elébe vágva?

HERCEG

Pecsétet minden jajgató ajakra,
Amíg meg nem világosult e rejtély,
S fel nem kutattuk kútfejét s lefolytát.
Aztán magam leszek vezéretek
Minden fájdalomokban – mindhalálíg.
De most a gyáson legyen úr a tőrés. –
Vezessétek fel a gyanúsakat.

LŐRINC

A leggyanúsabb én magam vagyok,
Bár legkevésbé hajlandó e tetre.
Idő, körülmény, látszat ellenem szól.
Magam vádlója és védőjeként
Elmondom bűnöm is, mentségem is.

HERCEG

Mondj el, fráter, mindent, rövidre fogva.

LŐRINC

Nem tart soká: rövid lélegzetemből
Nem futja már a hosszú krónikára.
Az elhunyt Romeo és Júlia:
Egymás törvényes hitvestársai.
Én adtam őket össze titkosan.
Nászuk napján esett Tybalt halála –
S az ifju férj száműzetésbe ment. –
Őérte sírt a lányod, nem Tybaltért.
Ti meg, hogy enyhítsétek bánatát,
Erőltettétek Párishez szegényt. –
Ekkor jött hozzám. Feldúltan, vad arccal,
Csak arra kért, hogy bármi áron is,
De gátoljam meg ezt az új frigyet –
Vagy ő rögtön véget vet életének.
Segítségül hívtam vegyész tudásom:
Egy altatószert adtam át neki.

A főzet úgy hatott, mint számitottam –
S ő tetszhalottként szunnyadt másnap ágyán.
Én erre rögtön írtam Romeónak,
Hogy itt legyen e szörnyü éjszakán,
S kölcsönsírjából mentjük ki az élet:
Mert épp ma szűnt meg altatóm hatása.
Csakhogy postásomnak, János barátunk,
Egy vak véletlen útját állta tegnap,
S még este megjött dolgavégezetlen.
Futottam hát, hogy Júliát, ha ébred,
Vigyem mindjárt innét a cinteremből.
Azt gondoltam: cellámba rejtem el,
Míg Romeót nem értesíthetem.
S hogy végre épp az ébredés előtt
Megérkezem: a sírban ott hever
Két ifju holt: a gróf és Romeo.
Megszólal Júlia... Én kérve kérem,
Hogy jöjjön és békén viselje sorsát...
De hirtelen zaj ekkor futni késztet...
Ő ott maradt. Most elborzadva látom,
Végzett magával... Ennyit mondhatok.
A nászról még a dajka is beszélhet.
Ha vétkeztem: bünhődjem vétkemért.
Meg vannak már számlálva napjaim:
Mi földi életemből hátravan,
Áldóztassék a törvénynek, ha kell.

HERCEG

Úgy ismerünk, mint jámbor férfiút.
Hol Romeo legénye? Mit tud ő?

BALTAZÁR

Én vittem hírül azt az úrfinak,
Hogy meghalt Júlia. Ő rögtön indult,
S vágta be egész a kriptaboltig.

Atyjának írta ezt s rám bízta, hogy
Hajnalban adjam át. Bement a sírba
S azt mondta, hogy megöl, ha leskelődöm.

HERCEG

Add át az írást, hadd nézzek belé. –
S hol a fiú, ki örökért futott?
Beszélj, fiam, miért volt itt a gróf?

APRÓD

Jött, hogy virággal hintse hölgye sírját.
Elküldött addig és én szót fogadtam.
Aztán egy fáklyás ember ért a sírhoz,
S hogy törni kezdte, rátámadt a gazdám.
Én meg futottam el az örökért.

HERCEG

Ez a levél a frátert igazolja.
Szerelmük és haláluk – minden úgy volt.
Atyjának itt azt írja Romeo,
Hogy mérget vett egy patikáriustól
És jön meghalni Júliája keblén. –
Hol vagytok, Montague és Capulet?
Lám, büntetésül gyűlölségtekért
Az Ég bosszúja szerelemmel ölt.
Én is, ki elnéztem viszályotok,
Öcsém gyászolom. Betelt a sors.

CAPULET

Add jobbodat, testvérem, Montague!
Ezt kérem lányom özvegydíjaként:
Többet nem kaphatok.

MONTAGUE

De én adok!

Legyen halotti szobra színaranyból,
Hogy míg Veróna áll és híre él,
Csodálva nézze mind e nagyvilág
A sírig hű és bátor Júliát.

CAPULET

S jobbán aranyból Romeo pihenjen.
Bizony mondom: mártírok mind a ketten.

HERCEG

Borús békével virrad ránk a reggel;
A gyászoló nap fönt ki sem tekint.
Jertek tanács elé e gyászesettel:
Itélünk, oldunk törvényünk szerint;
Mert könnyel jegyzi majd a krónika,
Hogy élt s halt Romeo és Júlia.

Mind el

Utószó

Mert könnyel jegyzi majd a krónika,
Hogy élt s halt Romeo és Júlia.

Ezzel a rímpárral végződik az előadás; itt kezdődik a legenda. Ki ne ismerné, legalább hallo másból, Romeo és Júlia életét-halálát? Aki sose olvasott előszót-utószót, a világirodalom legemlékezetesebb szerelmespárjáról az is tudhat annyit, amennyit kell. Hogy bálban találkoztak... hogy első látásra megszerették egymást... hogy másnap titkon egybekeltek, s ötödnap már közös sírban nyugodtak. És még mi minden történt velük vasárnaptól csütörtökig: párbaj és száműzetés, tetszhalál és feltámadás – csak Shakespeare képzeletéből fakadhat ilyen világraszóló mese!

Csalódást kell okoznunk az olvasónak: a mese nem Shakespeare képzeletéből fakadt. Régebbi história. Eredete bizonytalan, egy-egy ága végigkanyarog az európai irodalom történetén, beleivódott tíz-tizenkét évszázad emléke. Sorsüldözött szerelmesekről már az epheszoszi Xenophon is írt, tőle való például a kényszerházasság és az álomital motívuma. A torzsalkodó családok – mint guelfek és ghibellinek, Montecchi és Capelletti néven – a középkori Cremonában és Veronában szerveztek, ütöttek pártot; Dante futólag megrója őket a *Purgatórium*-ban. Talán ott is maradtak volna, ha Boccaccio közre nem bocsátja az újkori ízlés *Dekameron*-ját, az érzelmes és érzéki novellákat. A témák összetalálkoztak; a novellisztikus inspirációt követve egy másik olasz humanista, Masuccio Salernitano egybeke-

rekítette a családi vizályt és a szerelmi bonyodalmat. *Il Novellino*, 1476. A történet maradandó újszerűségét bizonyítja, hogy egy jó emberöltő leforgása alatt többen kézbe vették, még három tudós olasz és két francia is. Luigi da Porto... Adrian Sevin... egy Clizia álnéven működő itáliai költő... Bandello... Boaistuau: adták-vették, átültették, visszaültették, nyestek belőle, és oltottak belé, ahogy akkoriban az irodalom még körülkerítetlen, kollektív kertjében szokás volt.

Matteo Bandello *Romeo és Giulietta*-változata különleges figyelmet érdemel. Tökéletes filológiai hibrid. Telibe talált reneszánsz novella, egyszerre vérpezsdítő és könnyfakasztó, s persze nem hiányzik belőle a bölcselkedő, kegyes tanulság sem: „inteni... az ifjakat, hogy sorsukat mérséklettel tanulják meg kormányozni, s fejüket el ne veszítsék...” Akit érdekel, magyar fordításban is olvashatja Bandellót.

S melléteheti Shakespeare-t. Annak köszönhetően, hogy az olasz elbeszélést gyors egymásutánban (1562–1567) ketten is lefordították franciából angolra. Először versben zengett, mint *Romeus és Julia Tragikus Históriaja*. Az elbeszélő költeményt a fiatalon odaveszett Arthur Brooke szerezte. Választékos versezetének ajánlásában utal rá, hogy a szüzsét nemrégiben színpadra alkalmazták; elképzelhető, hogy Shakespeare ismerte a népszerű színművet. Brooke poemáját mindenestre kívülről tudta. És olvasnia kellett a novella későbbi prózafeldolgozását William Painter antológiájában. Ezt a kötetet, *A gyönyörök palotájá-t*, kincsesbányának használ-

ták az angol drámaírók. Mint kalózkodó kortársaik a spanyol gályákat, kedvükre fosztogatták, valahányszor rászorultak egy-egy aktuális, vérbő, olaszos témára. Shakespeare-nek 1595-ben téma kellett; lecsapott egy többszörösen bevált történetre, és megírta belőle a *Romeo és Júliá-t*.

Hogy lehet ilyen toldott-foldott materiából eredeti művet alkotni? Hogyne lehetne! Shakespeare korában az eredeti tehetségen nem azt értették, hogy a mesemondó maga találja ki a meséit, hanem azt, hogy az előadó hatásosabban tudja előadni, mint akármelyik elődje. Illetve hogy pontosan azt a művészi hatást tudja kihozni belőle, amire neki van szüksége. Lássuk hát, mire volt szüksége Shakespeare-nek Bandello hagyatékából. Vagy mire nem: a körülményeskedő magyarázkodás, a prózai valószínűség nem érdekelte. A fatális bonyodalmat, mely eredetileg hosszú hónapok alatt fejlődött ki, bőséges levelezéssel, fogadkozással, okokkal és indokokkal, merészen összevonta. Gyorsította az iramot, elhagyott minden kerülőt, fölösleget. De ahol kellett, körültekintően járt el, hozzáadott és kiemelt: környezetet és központot teremtett. Mercurio az ő leleménye. Bandellónál a név viselőjének egyetlen tulajdonsága, hogy a keze „jégnél fagyosabb”. Shakespeare ebből a hideg kézfogásból hamleti jellemet varázsolt elő. S még nagyobb varázslat, amit a címszereplőkkel művelt. Boccaccio és Bandello statisztikailag ellenőrizhető világában sok ilyen fiatal szerelmespár található. Shakespeare is mutathatna hozzájuk hasonló ifjakat és hajadonokat, de Romeót és Júli-

át csak egyet ismer; kettősük egyszeri, hasonlíthatatlan. Kérdés, hogy ez mennyiben befolyásolja a hitelességet. Annyi bizonyos, hogy a gyalogjáró „igaz történetből” szókellő, szíporkázó (döcögő, bukfencező), akrobatikus táncjáték lett; se krónika, se tragédia, se komédia: valódi Shakespeare-darab.

Találgathatjuk, vajon tudta-e Shakespeare, hogy Shakespeare-darabot ír. Tudatosan követte-e célját, s egyáltalán mi volt a célja? Mi lett volna? A siker. Színháznak dolgozott, sőt népszínháznak. Megrendelésre, mert professzionista volt. Elmúlt harmincéves; a megelőző öt esztendőben tíz darabot csinált. De nem egy kaptafára; hivatásost mondtunk, nem iparost. Írt királydrámát, rémdrámát, vígjátékot, s közben nemcsak a használatos műfajokat ismerte meg, hanem a felhasználható anyag (az emberi jellem és sors) természetéről is megtanult valamit. Sokat tudott a hatalomvágyról és a kéjvágyról, de nem eleget. Az összetettségében titokzatos téma éppúgy izgatta őt is, mint vegyes összetételű közönségét.

Az Erzsébet-kori angol színház olyan képződmény (a társadalmi és irodalmi tényezők olyan szerencsés – véletlen? szükségszerű? – összjátékának eredménye), amelyenhez fogható ezerévenként egyszer adódik az egyetemes kultúrtörténetben. A Periklész-kori görögök óta nem volt Európában még egy ilyen nagyérdemű publikum. Nem mintha csupa iskolázott műértő tolongott volna a kocsmaudvarból átalakított nézőtérre; de akik ide betódultak, mind értettek valamit a műből, valami nélkülözhetlent.

A földszinti állóhelyen a kézművesek, matrózok, martalócok; a galérián a hölgyek és a jurátusok; a színpadra feltett díszüléseken a nemes udvaroncok: együtt volt, együtt ünnepelte magát a reneszánsz Anglia, ricsajos, robbanékony egyetértésben. A darab nem számíthatott sikerre, ha nem szolgált véres verekedéssel, nyájas tanítással, falrengető bolondozással és ingerlő sejtelmekkel. Díszletet nem használtak, szavakból kellett helyszínt (és atmoszférát) teremteni. Költői egyensúlyt tartani a bokszmérkőzés, a tévéműsor és a szentmise között. Shakespeare színháza egyszerre modern és középkori. Nézői még láttak misztériumjátékot, de már figyelemmel kísérték a napi híreket. Vallásos áhítattal és praktikus valóságérzékkel vettek részt a színi előadás profán szertartásában. Természetesen fogadták, szívesen hallgatták a verset.

Az angol reneszánsz dráma és líra: laikus rituálé, világias és ünnepélyes gyakorlat. Tárgyai: a történelem, a tréfa, a szerelem és az erőszakos halál – aktuálisak és mitologikusak. Shakespeare ihlete egy húron pendült a vallásában elbizonytalanodott, de hitében meg nem ingatott angol néplélekkel, tárgyyszerűen, gyakorlati szakértelemmel kezelte a divatos mítoszokat.

A Szűz Királynő, Angliai Erzsébet birodalmában hazafias kötelezettségnek számított a gáláns és tudós udvari epekedés. Divat volt szerelmes szonettet, madrigált, románcot és allegóriát költeni. Csak divat – kései trubadúrkodás és betanult petrarkizmus? Aligha. Spenser feleségül vette a nőt, akinek szonettekkel udvarolt; Sid-

ney szonettjeiből csak úgy süt a fájdalom, hogy nem veheti. A szenvedély túrta a formát, de nem ismert törvényt; attól, hogy elegáns volt, nem kevésbé veszedelmes. Művészet soha sincs kockázat nélkül; s az Erzsébet-kor esztétikájában nem a forrongó dráma, hanem a letisztult líra képviselte az igazi művészetet. A kor tévedett, s még ez is a javára vált. Shakespeare sem lenne Shakespeare, ha nem stilizált szerelmes költeményekkel keres pártfogót Londonban. Félretette őket, mert meg kellett élnie, de nem feledkezett meg róluk. Gyakorolta a mesterségét, s közben passzióból szonettezett. És aligha tréfált, amikor ilyen futamokkal fogott dalba:

A szellemer mocsokban tékozolni
Kéj, amíg tesszük; s már előtte kéj...

Drámai költemények – költői drámák: a szerzőtől nem kis lelkierőt kívánt közöttük ingadozni. Még ha egy-egy kivételes pillanatban (s neki mennyi ilyen volt!) meg is lelte a tárgyat, amelynek kimunkálásán költői és drámai képzelete kettős haszonnal összedolgozhatott. Először talán 1595-ben – azt a történetet, amelyben közügyé tehetette a magánügyét: szonettet állíthatott színpadra. Megkezdődött színházi pályafutásának lírai szakasza, mely egy lendületben tartott egészen a *Hamlet*-ig. Nem csoda, ha Shakespeare a felfedezés lázában égett. Azaz hogyne volna csoda az öntápláló égés! Egy sűrű élmény már a robbanásponton, de még a detonáció

előtt: ez a mindenkori avantgarde átütő natásának titka. Ez van a *Romeo és Júlia*-ban.

A *Romeo és Júlia* fiatalos darab; ettől olyan harmonikusan kiegyensúlyozatlan. Mozgásban van, átmenetben valami és valami más között, dinamikája a megállított pillanaté. S a műfaja? Döntsük már el: tragédia vagy komédia? Kell ezen rágódnunk? A néző úgyszintén tudja, mi a lényeg. Csakhogy a tudományt meg nem nyugtathatja az, amit nélküle is tudnak; kénytelen osztályozni.

Legyen tehát: tragédia, mert a szereplők meghalnak a végén. A középkorban nem is kellett ennél több magyarázat. A szerencsekerék forog, e világ mulandóságát hatalmas hercegek és híres szeretők bukása példázza. A bölcs Seneca is beérte a királyokat ledöntő, bosszúálló végzettel. Shakespeare is maradhatott volna ennyiben, ha a balvégzetű szerelem nemes szomorújátékához nem választ polgári novellakörnyezetet. A műfajkeverés a formabontók ősbűne. Büntetéképpen számon kérhetjük a szerzõn az indoklást. A színpadi Verona (bár némileg olaszosított: tarkább, tüzesebb változatban) akár a korabeli London is lehetne. S ha egyszer az aktualitás illúzióját kelti, mindvégig el is kell hitetnie magát. Megengedi a racionalizálást, megkívánja a morált. Miért kell meghalniuk a szerelmeseknek?

Mert nem tartottak mértéket a szenvedélyben? E kis stílú, álszent okoskodáson még Bando is hamar túlteszi magát, nemhogy Shakespeare! Marad hát a viszály, a családi háborúság.

A fiataloknak az okozza vesztét, hogy értelmetlenül gyűlölködő vénemberek világában születtek. Dühöng a vérbosszú, az eseményeket még mindig a középkor sötét erői mozgatják, a felvilágosulatlan emberiség még nem érett meg rá, hogy méltóképp becsülje (élni, kibontakozni hagyja) az előítélettől mentes reneszánsz szerelem szép humánusát. Ez a történelmi okfejtés egyben célt is adna a vak végzetnek: végül a familiák összebékülnek, az áldozat nem volt hiábavaló. Az első felvonás prologusa arra utal, hogy Shakespeare-t valóban foglalkoztatta valami efféle tragédia-konceptió; ilyen fajta kibékülés-képletet dolgozott ki nemrég a királydrámákban. A második prologus azonban már másról (a szerelem belső ellentmondásairól) beszél, s az egész darab mindinkább másfelé visz. Kár, hogy a kommentátorok többnyire megragadnak az első oldalon, s nem veszik észre, hogy Shakespeare írás közben meggondolta magát, engedett az anyag vonzásának. A viszály – gondoljunk bele! – valójában nevetséges, az öregek ártalmatlanok. Ha Tybalt és Mercutio ifjonti (reneszánsz) szenvedélye föl nem lobogna, senki sem esnék bántódása. Kit izgat itt a komikussá szelídült középkor? És kit vigasztal, hogy a magtalanul maradt vén Capulet és Montague a vérmocskos kriptalépcsőn ünnepélyesen kezét ráz? A nagy játék már előbb véget ért, azzal a jóvátehetetlen veszteséggel, hogy az igazi játékosok meg sem érhatték a középkorukat, fiatalon, idő előtt kellett elnyugodniuk.

Ebben a darabban csak a fiatalok számítanak;

vagyis a színpad világa komikai világ. Jó sodrú, komikus jelenetek, jó svádájú, komikus karakterek jelzik, hogy hol vagyunk: ott, ahol a szerelemnek szükségképp győzni kellene. Fölülkerekedve minden kedélytelen aggályoskodáson, csúffá téve minden hamis szépelgést és vérgőzös handabandázást – hiszen itt a szerelmeské a főhatalom, otthon vannak itt, ezt a valóságot mindenestül a romantikus komikai szerelem konvenciója teremtette önnön képére és hasonlóságára. És milyen tetszetős, hihető, lakható valóságot teremtett; cserfes dajkával, bugyuta szolgálával, tudós lelki tanácsadóval hiánytalanul teljeset! Hogyhogy most egyszeriben visszájára fordul a vígjátékok megbízható cselekmény-mozgatója, a váratlan fordulat?

A jellem és a sors között nincs meg a kellő összefüggés: a moralistához csatlakozva a pszichológus is a fejét csóválja. Shakespeare még nem tudott szerkeszteni, mondja ki az ítéletet az esztéta; durva véletlenekre hagyatkozott. Csak-hogy véletlenek-e a véletlenek?

Romeo és Júlia sebezhetetlenek; mindaddig, amíg magukra kezét nem emelnek. Azaz sebzettek; attól a perctől fogva, hogy kinyújtották egymás felé a kezüket. Az öngyilkos szerelem maga emészti el magát. A szerelmesek boldogan élhetnének, ha Shakespeare a házasság polgári praktikumát vizsgálná; de nem ezt teszi, feláldozza őket, mert a polgári házasság misztériumát akarja költőileg megjeleníteni.

Polgári mítosz: van ilyen fából vaskarika? De még mennyire (emlékezzünk Ady Endrére!):

ilyen a pénz, ilyen a testi szerelem. Ezúttal a szerelem. Nyilvánvaló, hogy a tragikum a szerelem paradox természetében rejlik; nem lehetne rituális, ha nem lenne katasztrofális. Magyarán: Romeót és Júliát az buktatja el, ami fölemeli; hogy fiatalok. Ha nem sietnének, ha nem sietne Mercutio, Tybalt, Páris, a felbolydult véletlenek békeken elülnének. Érzik a vesztüket, mégis sietnek, siettetik egymást. S jól is teszik, mert ha laltogatással húznák az időt, *ezt* a szerelmet örökre elszalasztanák. Lekésnék apoteózisukat, kima-radnának a mitológiájukból.

Milyen hát ez az isteni szerelem? Amilyenek ezek a fiatalemberek. A darab – hogy győzhetenék meg a kétkedőket? – *róluk* szól, az új világ képviselőiről. A régiak (a húsz éven felüliek), akár gáncsoskodnak, akár segédkeznek, csak statiszták. A derék Lőrinc barát is mire megy a közbenjárásával; mit ér a tapasztalat, a tudomány, a jó szándék? A *deus ex machina* hatástalan, az embersors öntörvényű. Lőrinc örülhet, hogy őt is (mint majd a bolonddá tett bölcs Poloniust) le nem rántja örvényébe a tragikus örület, mely annál kiismerhetetlenebb, minél felismerhetőbben mutatkozik benne a másfajta rendszer. A másságot Shakespeare egyelőre életkori saját-ságnak tekinti, de felfogásából máris kitűnik a tragikai egyetemesség igénye: a nemzedéki ellentétet befelé fordítja, egy ellentmondásos nemzedék belső meghasonlásából csinál drámát.

A tinédzserek drámájában a tinédzserek a kezdeményezők és a végbevívők. Többen vannak, több csapatban. Igazság szerint jóra való gyere-

kek, csak követik korosztályuk divatját. Kinevetik, mint idegenmajmolást, de azért alkalmazkodnak hozzá, hiszen az ő divatjuk; s a divaton gúnyolódni is divat. Éretlenek persze, de hála az érzékelhető akcelerációnak, fejlődőképese-k. Olykor félelmetesen koravének. Telhetetlen, nyughatatlan reneszánsz értelem és érzelem keresi a helyét a rászabott (szűkre szabott) világban. A siheder titánok nem férnek a bőrükbe; még nincs dolguk, csak végzetük. Arra készülnek; időtöltésük és főhivatásuk az önbecsülés és az önfeláldozás. Mindkettő erotikus indíttatású.

A színpadon a szerelem három változatát láthatjuk. Bemutatásuk sorrendjében: először arról értesülünk, hogy Romeo Rózáért eped; azután arról, hogy Páris megkéri Júliát. Az előbbi vonzalom túlnyomóan költői, az utóbbi túlnyomóan prózai. Júlia sose látta Párist, Rózát a néző se fogja látni soha. Romeo tipikus petrarkista, eszményít és sóhajtozik; világfájdalma, bár valódi, mégsem eredeti, ezért komikus. Páris tipikus karrierista; a vénusz-mázás bókokat gáláns dekorációként használja a kész tények szépítésére, egyébként a papának udvarol. Indítéka, bár nem feltétlenül színlelt, tolakodóan üzletszerű. (Még a kriptában is, amikor már azért lohol, hogy az utolsó pillanatban ő is bekerülhessen a panteonba. Méltányoljuk, de viszolygunk tőle.) Azt hiszi, ő diktálja a tempót, kivárhat, sürgethet, mikor hogy. Ám az idő nem neki dolgozik: az opportunistá kihagyja a nagy pillanatot, a báli alkalmat, amikor Júlia véletlenül találkozik Romeóval, és szükségszerűen lángot vet a harma-

dik fajta szerelem, az igazi, az újszerű, mely egyszerre valóságos és misztikus.

Ezt alighanem már sokan leírták erről a szerelemről, s így az olvasó bizonyára nem érzi feltétlenül kötelességének, hogy elhiggye. De hadd szegezzük az olvasó szívének a kérdést: hiszi-e, hogy támadhat igaz szerelem első látásra? Ha nem, jobb, ha nem olvassa a *Romeo és Júlia*-t, nem neki való. Ha igen, bátran elhihet akármit, amit a darabban hihetetlennek talál; akár azt is, hogy a szerelmesek az első találkozáskor szonettformában társalognak.

Meg se szólalhatnának, ha nem szonettben! Az őszinteség nem zárja ki a megformáltságot, épp ellenkezőleg. Van a léleknek olyan mélysége, amelyről őszintén csak a verses beszéd tudósíthat – vagy a hallgatás. Vagy a zene. Szól a zene, a párok táncolnak, táncuk mesterkélt, artisztikus. Bonyolult, mint a madarak násztánca. A szonett és a menüett: a megérintés szertartása, kézfogó. A pár egy forduló után különválnak, másfél versnél többet nem is beszélnek.

Hát az erkély? Ezt a beszélgetést a közbeeső századok afféle operai duetté idealizálták; feledtetve, hogy a helyzet több mint feszélyező. Kihallgatni egy nő vallomását, mielőtt az ember (a fiatalember) vallomást tehetne: elég ahhoz, hogy egy világ omoljon össze. Mert van eszményi nő, és van kapható nő – s ha a kettő egy személy? Hogy lehet felnézni arra, akit illik lenézni? Erre szolgál az erkély: Júlia fenn van, Romeo lenn. (A vers most rímtelen, élőbeszédszerű, a társalgás – Júlia rajongó gyakorlatiasságát kö-

vetve – célra törő: hány órákor tanácsos az embernek a sorsáról döntenie?) A szerelem elérhető és elérhetetlen; magasztos és megalázó, önző és odaadó. Titkos, bensőséges, ártatlan, gyanús, illetlen, veszélyes... ahogy mondtuk: valóságos és misztikus.

Az elérhetetlenséget „eszményien”, a lélek végtelenjében kell elképzelnünk. Shakespeare viszont dramatizál: a konkrét körülményekben jeleníti meg a metafizikai távlatot. A házasság, bár *de facto* megkötődik, mintegy zárójelbe, feltételes módba van téve. Van is meg nincs is; a külvilág csak akkor vesz róla tudomást, amikor már felbomlott. A drámaíró eszköze az időzítés: az esküvő és a nász közé beiktat egy gyilkosságot és egy eljegyzést.

Miért tör Tybalt Romeo életére? Mert ki nem állhatja. Irritálja a léte, sérti a látványa, a hangja. Nem véletlen, hogy milyen szavakat nem értve esküdött bosszút. Ha fel is fogja, amit hall, egy napot se vár a leszámolással. Gyűlölete éppoly kézzelfoghatóan irracionális, mint a szerelem; ugyanaz az érzés. S miért öli meg Romeo Tybaltot? Hivatkozhatnánk az önvédelemre vagy a megtorlásra; azt mondhatnánk, hogy Mercutio halálával a romantikus, szép komédia átfordult sorstragédiába. Mégsem így érvelünk. A tragikus lehetőség kezdettől fogva benne rejtett az újfajta szerelemben; most valóra vált. Romeo azért végez a sógorával, mert ha nem tenné, elveszítené a feleségét. Az kényszeríti, ami visszatartaná: a szeretet. Bécsület, szeretet, szerelem, gyűlölet: Shakespeare világában nem ellentétpá-

rok, mint a klasszikus francia színpadon, hanem elválaszthatatlan tartozékai, megjelenési formái egy közös misztériumnak. Az, hogy valaki szerelmes, nem magánügy és nem életbiztosítás. Társasjáték vagy rítus: nem lehet belőle ép bőrrel kiszállni. Már az első jelenet szolgálgegyenei együtt emlegették az állhatatos hűséget, a vérszomjas virtust és a vérmes férfiaságot. A bohócoknak csak a szája járt; Romeo, a „sors bolondja”, tenni tartozik. Mercutio barátságából húzott kardot, és a balkezes (játékrontó) szeretet hibájából kapott halálos sebet. Aki ilyen helyzetben elárulja a barátját, az a szerelmét is elhagyja, ha a körülmények úgy diktálják. Egy törvénytisztelő Romeóban percig sem bízhatna Júlia.

A kamasz hős impulzívan cselekszik; nem tragikus alkat. De helyzetei tragikusak: kétértelműek. Az osztatlan személyiség kettős tükörben kétféleképpen látszik; ha ezt észrevenné, ha belekápázná, tragikus jellem lenne. Csakhogy sürgeti az idő, nem ér rá átélni a helyzetét; elég, hogy megélni tudja, ameddig élhet. Még fel sem ocsúdtunk a csalódást követő kellemes meglepetésből, hogy mégsem marad el a nászéjszaka, s már búcsúzkodnak is az új házások. Ismét egy közismert duett, madáracsicsérgés kísérettel. Egyébként a lovagi líra hagyományos műfaja: *aubade*, a szeretők hajnali elválásán keserő ének. Az újdonság annyi, hogy itt a férj dalol a hitese feleségének ahelyett, hogy a másik oldalára fordulna. S már ugrik is ki az ablakon, mintha elfelejtette volna az egyházi áldást, s nagy sietségben összetévesztené magát a csábítóval. Kénytelen

sietni, mert sarkában a valódi halálveszély és a sztereotip komikai apa, aki zsarnokilag fenyegetőzik, amiért leánya (lány? asszony?) szüziessen vonakodik a ráparancsolt házasságtól.

Júlia, a vérbeli vígjátékhősnő, magára marad a létbizonytalanságban. Az ő helyzetében nem elég az elhatározás, neki *meg* is kell határoznia magát s magában kettejüket; ezért lesz a kettősön belül ő az aktívabb és tudatosabb; a tragikusabb jellem. Döntés előtt áll, immár harmadszor. Először: nevét megtagadva feleségül ajánlkozott; másodsor: a vér szavát elhallgattatva a férjének fogta pártját; most: életét kockára téve védelmezi a házasság szentségét. És közben megtanul színlelni; játszik, de éretten, nagy tétre; hősies bájjal viseli a mind elviselhetlenebb kislányszerepet. Kételyei vannak, mégis kiüssza a keserű poharat.

Kiüssza, mert tudja, hogy a távolból is Romeójára köszönheti; mert csak a tanácsban kétkedik, nem az ideálban. A meghasonlás, a megingás itt még külsőleges; nem pszichológiai természetű, mint majd a *Troilus és Cressida*-ban, nem kavar fel morális-egzisztenciális mélységeket, mint az *Othello*-ban. Csak a szerencse forgandó, a lélek állhatatos marad; csak a szerelem zűrzavaros, a szerelmesek tiszták.

A drámai kompozíció tiszta körvonalú – mint egy költői kép. Nem kerülgethetjük tovább az osztályozás kínos kötelezettségét: a *Romeo és Júlia* költői szomorújáték. Költői; nem azért, mert szereplői szép versben beszélnek (beszélnek jó prózában is), hanem azért, mert a szerkezete, a

felfogása, a látás- és ábrázolásmódja versszerű. Metaforikus: a költő a reneszánsz korélmény komplex metaforájaként kezeli a szerelmet, a szerelem metaforájaként a szerelmespárt, a szerelmespár metaforájaként a darabot, minden cselekménymozzanatot, mellékfigurát, helyzetet, jelenetet. Ami megint nem azt jelenti, hogy elrugaszkodik a valóságtól, hanem azt, hogy meghatározó lírai élményéhez méri, és annak megfelelően rendezi el a valóságában sugallatos életanyagot. A tapasztalatot a képzeletnek rendeli alá – vagy megfordítva, a képzeletet állítja a tapasztalat szolgálatába.

Az érettebb Shakespeare a nagy tragédiákban még több realitást egyensúlyoz még több abszurditással; még merészebb metaforát alkot. Olyan egységet, amelynek komponensei különválaszthatatlanok; meg nem mondható, mi benne a valóság, mi a költészet. A *Romeo és Júlia*-ban még tetten érhető, ahogy komponál: megszerkeszti a látványt, keretbe foglalja a zárótablót – mint egy szoborcsoportot, vagy még inkább: mint egy halottakból összeállított élőképet.

Erre a jelenetre is úgy emlékezünk, mintha operában láttuk volna; ez a finálé. Az összhangzat érzelmes, de hiteles. Attól talán, hogy van benne disszonancia. Romeo szűkszavú, már-már hamleti humora („Nyugodj, halott, kit egy halott temet!”) és Júlia már-már obszcén örömsikoltása („Jer, drága tör: Ez jobb hüvely...”) virtuóz biztonsággal megzavarja kissé az emelkedett hangulatot, mint a későbbi harmóniák alig kihallható előrejelzése. A szerző, mire meg-

írta a darabot, túl is jutott a témán és a műfajon. A rákövetkező *Szentivánéji álom*-ban már parodizálni fogja, mesteremberekkel játszatja újra; mint Pyramus és Thisbe „igen siralmas komédiáját”. Csak a legnagyobb mester engedhet meg magának ilyen komolytalanságot.

S a néző? Szabad-e mosolyognia a híres szereptők „borzasztó kegyetlen” halálán, hogy fiatalág: bolondság? Amit Shakespeare-nek szabad, szabad nekünk is, de Shakespeare tesz róla, hogy aki a darabot igazán végignézte, shakespeare-ien (költőileg) éljen a szabadságával. Tilos fölényeskedni, nem illik fontoskodni. Előttünk a gyász eset, ítéletet kell mondanunk róla.

Jertek tanács elé e gyászessel:

Itélünk, oldunk törvényünk szerint. . .

Hogyan alkalmazzuk a Shakespeare-darabra a huszadik század törvényeit? Érett fővel, azaz fiatalokunk tanulsága szerint. Aki elég értelmes ahhoz, hogy a szívére hallgasson, mindig otthon érzi magát Shakespeare színpadán. S tudja is, hogy miért: mert itt úgy lehet élni-halni, ahogy minden szerelmes szeretne, mióta világ a világ – legendásan, mint Romeo és Júlia.

Geber István

